

ДРАМСКА БАШТИНА



БИДО

Јанко Веселиновић
и Драгомир Брзак



МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ



Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

Коло 11, књига 1

ISBN 86-80629-28-6

Издавач

Музеј позоришне уметности Србије

11000 Београд, Господар Јсвремова 19

Главни и одговорни уредник

Ксенија Радуловић, директор

Уредник едиције и приређивач

Олга Марковић

Сарадник

Миланка Андријашевић

Коректор

Олга Марковић

Ликовно решење

Ново Чоџурић

Припрема за штампу

Свејкозар Сјанкић

Штампа

Алфаграф, Петроварадин, Релковићева 20

Тираж: 300 примерака

Штампање завршено: децембра 2004.

БИДО

Слика из сеоског живота у пет
чинова с певањем

Написали:
Јанко Веселиновић
и Драгомир Брзак

Музика од Даворина Јенка

Београд 2004.

ВЕСЕЛИНОВИЋ И БРЗАК

БИДО

Слика из сеоског живота у пет чинова с певањем

Маринко }
Стапојло } богати
Андрија } сељаци
Здравко, сип
Маринков
Максим, сип
Андријин
Милић, пријатељ
Здравков
Богдан, брат
Стапојлов
Јован }
Петар } одборници
Радослав, Кмет
Поп
Учитель
Вукоман, паџур
Павлија, жена
Маринкова
Живана, жена
Маринковог синовца
Марица, жена
Андријина

ЛИЦА:

Љубица, ћерка Стапојлова
Петра, њена другарица
Први }
Други } момак
Трећи }
Прва }
Друга } девојка
Трећа }
I – II – III сељак
Срески писар, сељаци,
сељанке.

Догађа се у Мачви.

Први чин: на прелу.
Други чин: У кући Стапојловој
и код суднице.
Трећи чин: у кући Маринковој
и на ливади.
Четврти чин: у кући
Андријиној и у вођу
Стапојловом.
Пети чин: у кући Маринковој.
Време садање.



Јанко Веселиновић



Драгомир Брзак и Јанко Веселиновић

ЧИН I

(Вече. Месечина. Сеоска улица. У дну позорнице полог и иза полог види се кућа. Чују се бронзе на воловима, двојнице, свирала и песма у даљини)

I

ЉУБИЦА

(Долази иза десне кулисе; на леђа упрљивила нармак дрва; с леве сипране за нас задела преслицу. Сипусти дрва; извади преслицу и прислони уз полог. Мало зачуђено)

Шта? Зар ни једне нема? Е-е!

(Одмахује главом)

то није право! Тамо-амо, па све ја ложи ватру; а оне само заседну за готово ка' госпоје. А знају добро ка' и ја: да на прелу нема госпоја него смо све једнаке.

(Сагне се, слаже дрва и шири)

Де, ватрице! Дела плани, да видим: је л' ми се мајка обрадовала кад ме родила?

(Шири ошчи; ваира плану)

Бога ми јес'! Тако! Сад још које дрво, па ћу онда моју преслицу у руке! Опкладила би' се: да ћу напрести по вретена док оне госпоје стигну!

(Слаже, зајим се дигне, узме преслицу, задене за пас, па почиње пресити и погледа улицом)

Ево некога!

(Гледа)

Ко ли ће то бити? Иде поред плота па не видим добро. Аха! То је Петра.

II

Љубица и Петра.

ПЕТРА

Ене! Па ти дошла?

ЉУБИЦА

(Оширо)

Ја дошла, а где си ти?

ПЕТРА

(Благо)

Ево и мене! Добар вече!

ЉУБИЦА

Бог ти помог'о!

ПЕТРА

Ти се канда љутиш?

ЉУБИЦА

(Прави се љутиа)

А ко да се не љути? Зар је то поштено и лепо: да ја једнако ложим ватру? Да је једаред, па и дваред, па ајд-ајд! али

ПЕТРА

(Умиљајџо)

Није поштено, није лепо; али – очију ми – мене наја задржала!
Је л', је л', Љубо, ти се не љутиш на ме?

(Грли је)

ЉУБИЦА

(Одобривољава се)

Јок!

(Смени се)

Ја се на те нисам ни љутила, већ на оне друге!

(Пејџра љуби је)

И, ви'ш, молим те, њи' још нема. Само да не ложе ватру!
Знаш шта?

ПЕТРА

Шта?

ЉУБИЦА

Да им се јавимо.

ПЕТРА

Ајд!

(Певају):

Осу се небо звездама,

Срми, ђени

Грани, мани,

Чезнем, венем,

Сагигане, драгане!

И равно поље овцама

Срми, ђени,

Грани, мани,

Чезнем, венем,

Сагигане, драгане!

Звездама нема дапице,
Срми, ђени,
Граци, мани,
Чезнем, велем,
Сагигане, драгане!

МАКСИМ

(Уйїрчи задијан)

III

Љубица, Пеїра, Максим.

МАКСИМ

(Задијан)

Јес' славе ми! Ама сам вас одмах позн'о ко пева, па сам до-
трчо ка' без душе. Ето! Сав сам се задиј'о ка' да сам ...

(Бурно дише)

Ја!

(Салуїира им њо војнички)

Како сте; шта радите?

ОБЕ

'Вала Богу!

МАКСИМ

(Пружа руку Љубици)

Како си још, Љубице?

ЉУБИЦА

(Рукује се)
 'Вала Богу!

МАКСИМ

(Пружи руку Петри)
 Како си ти још, Петро?

ПЕТРА

(Рукује се)
 'Вала Богу!

ЉУБИЦА

(За се)
 И опет он! Баш ми се лепо на душу попе! А луд је ка' нико његов!

МАКСИМ

Чим запевасте, а ја реко': оно је Љубица.
(Љубици)
 По грлу је познајем, море, у иљади!
(Прилази јој)

ЉУБИЦА

(За се)
 Ђаво те оди'о!
(Гласно):
 Ајде, Петро, јадна, да радимо!

ПЕТРА

Ајде, Бога ми!
(Прилазе обе вајри, он присијуиа за њима. Оне поседаше и од седе измеђ' њих. Почеше пресји)

ПЕТРА

Баш ти, Максиме, свуда стигнеш! Е, јеси пеки ђаво!

МАКСИМ

Ко, је л' ја?

ПЕТРА

Ти, јес!

МАКСИМ

(Гледа Љубицу)

Ја, што по 'нај каз'о, није да рекнеш! Ето, баш јако идем од волова! Е, што ми се "Зељо" – знаш "Зељу". Оног са великим роговима

(Показује руком).

ПЕТРА

(Клима ѓлавом одобравајући и угуцује смеј)

МАКСИМ

Е, он! Ал' што се угојио! Па 'ваки! Једва иде, прођи се! ... П' онда "сивоња"! Кад год погледам и њега, ја метнем руку на срце и рекнем: е, ово је во!

(Обе се засмијаше. Гледа их њишљајући)

Зар није?

ПЕТРА

(Прави се озбиљна)

Јесте! Јесте!

МАКСИМ

П' онда "Жероња"....

ПЕТРА

(Маше руком на њ кроза смеј)

Што си опет кидис'о причати? Знамо ми да си ти богат!

МАКСИМ

(Радосно и са неким поносом)

Је л'?' И јесам! И, шта има у нас богатства

(Звизне и одмахне руком)

мани! Има тата самога дуката пун онај велики кипац! Све сам жежени дукат, па се сјаји ка' лисичије око! ... Ја! Не мо'ш да гледаш у њи' па – то ти је!... Вели мени тата: Максиме, дијете! Што ти носиш опанке? Није то за тебе! Ти знаш 'вала Богу да у твог тате има пара ка' плевe! Ето, носи ципеле. И ево!

(Показује ципеле)

ја га слушам!

ПЕТРА

(Подсмева се)

Видиш, молим те!

МАКСИМ

(Одушевљено)

И вели мени: Максиме, синко! Време је и да те женим. Морам да ти меркам цуру где год. А ја њему кажем: Имам ја, тата, цуру. А он ме пита: а која је? А ја велим.

(Погледа Љубицу)

ЉУБИЦА

(За се)

Да Бог да језик прегриз'о!

МАКСИМ

Велим њему: ето Љубице! Јес, славе ми! Баш сам му тако каз'о!

(Нагне се Љубици и хоће да је ухвати за руку. Она га одбија. Петра се смеје. – Иза кулиса чује се њесма, најпре слабије, па за њим јаче):

Уродиле жуте крушке,

Вер мени, мени,

Вер мени, теби,

Вер мени, јање,
 Тамо моје драго,
 Не лопи сана,
 Не губи дана!
 Неда мене моја мила нана,
 Неда мене за годину дана!

ЉУБИЦА

Ето, сад тек долазе!

IV

Улазе иза десне кулисе момци и девојке; међу њима и јо нека снаша. Певају:

*Уродиле, јагодале,
 Вер мени, мени,
 Вер мени, њеби,
 Вер мени, јање,
 Тамо моје драго,
 Не лопи сана,
 Не губи дана,
 Не да мене моја мила нана,
 Не да мене за годину дана.*

ЉУБИЦА

Вала Богу!

ПРВИ МОМАК

Шта је, Љубице, шта је? Бар теби није ружно кад је ту Максим!

СВИ

(Смеју се)

ЉУБИЦА

(Погледа њрекорно њрвоѡ момка)

МАКСИМ

А ја и јесам! И бољи сам од вас и вреднији

(Устаје)

и ... шта 'оћете!

(Удара се руком њо ѡрсићима)

Јес! Јес! Ја, Максим!

ДРУГИ МОМАК

Види, види! Ципеле!

МАКСИМ

Ја!

(Загледа у ципеле)

ПРВИ МОМАК

Па камо ти 'черма са пуцадима?

МАКСИМ

Код куће. Ено обесила паја у вајату. И њу ћу обући!

ТРЕЋИ МОМАК

Оћеш нешто право да ми кажеш, Максиме?

МАКСИМ

Оћу, вала!

ТРЕЋИ МОМАК

Колико ћеш батина од тате извући сутра што си обуо ципеле?

СВИ

(Смеју се)

МАКСИМ

Ко извући? Ја? Ја?

ТРЕЋИ МОМАК

(Смејући се)

Ти, ти! Неће, ваљда мој ђед!

МАКСИМ

(Озбиљно)

Он мени још вели: Што ти, Максиме, синко, не носиш

(Грохоћан смеј. Девојке седају око вајере и њреду. И момци седају али сваки њоред своје девојке. И Максим седе између Живане, која је села до Пејре и Љубице)

МАКСИМ

(Љућинио)

Ви мени не верујете? Лепо! Нећу ни ја да говорим са вама!

(Окреће главу)

ПРВИ МОМАК

(Слеже раменима)

ПРВИ МОМАК

А камо ти Милић?

ПЕТРА

Ако ти знаш, то и ја.

ПРВА ДЕВОЈКА

А ја се чудим што си спуждена! Баш сам луда!

ПЕТРА

(Стиидљиво)

Ја!

ПРВА ДЕВОЈКА

Па шта сам ти ружно рекла? Зар Милић није твој јаран?

ПЕТРА

(Као њре)

Ја!

ДРУГА ДЕВОЈКА

Нуто луде! А што се стидиш?

ПЕТРА

Ја!

(Гледа јој у очи)

А тај до тебе?

ДРУГА ДЕВОЈКА

Па он је мој јаран!

ЖИВАНА

Благо вама! Свака имате свога јарана, а ја? ...

ПРВИ МОМАК

Ја, ето! Јадна Живана! Она се, веселница, и удала само да је уз јарана, а њега отераше у војску.

ЖИВАНА

(Уздахне)

Ја, Бог им судио!

ДРУГИ МОМАК

Славе ти, Живана, како ти је јако?

ЖИВАНА

(Уздахне)

Јој, не питај! Вако, обдан и ђене-ђене; али кад падне ноћ, баш ка' царева година!

ТРЕЋА ДЕВОЈКА

Што ти је ноћу теже?

ЖИВАНА

Што је теже? Благо теби кад ништа не знаш. Што? Осамим се тако, па ни с ким ни речи да прозборим ... Ал, сејо моја, знаћеш и сама за ове јаде. Доћи ће и теби црпи петак!

(Смеј)

ПРВИ МОМАК

Дела Живаиа запевај дер ону: "ој Лазаре"...

ДРУГИ МОМАК

Вала, што ова Живана би међ' девојкама и Милић међу нама већи врагова писам ни чуо! Ни' видео!

ЖИВАНА

Ја, јадна ти сам! Док беја' девојка чак ме је и Максим волео! Да сам се бар за њега удала!

МАКСИМ

Охо-охо! Охо-охо! Тако ти и треба! Јесам ли ти каз'о да ћеш се покајати?

(Смеј)

ЖИВАНА

'Тела сам ја за те, али ти писи од речи. Ја мислим да си све девојке што овде видим – волео!

(Смеј)

МАКСИМ

Опо како да рекнем ... ја, овај ... јес! Ја и јако волим све девојке, ал' највише Љубицу.
(*Оће да њомилује Љубицу*)

ЉУБИЦА

(*Одгзурје му руку*)
Ето, 'оћеш да ми прекинеш жицу; а ја сам ти казала да не волим кад се лудиш. Само ћу те волети онда кад си паметан!

ПРВИ МОМАК

Зар још није?

ЉУБИЦА

Ето видиш?
(*Смеј*)

МАКСИМ

А ја! А како они! Ето овај
(*Показује руком*)
на овај, на овај – сваки загрлио своју цуру! А ти мени једнако велиш: буди паметан! Па, ето, сад ћеш видети! Бићу и паметан и ... шта оћеш!

ДРУГИ МОМАК

И јунак.

МАКСИМ

(*Удара се њо њрсима*)
И јунак јес' и јунак!

ДРУГИ МОМАК

Опаки јунак ка' и лани! Славе ти, Максиме, шта ти би те се
'полико поплаши од зеца да си мор'о да скачеш у јендек пун
воде!

(Смеј)

ДРУГИ МОМАК

Изаш'о Игњат Максимовић у лов, па му пси крену зеца. Те-
рали, терали, па га истерају на пут. А Максим пош'о у ливаду.
Зец ти пред њега. А он нада дреку: ајој ево курјака! Зец њему,
пси за зецом, а он, кад види да му се нема куд, потеже па у
јендек до појаса! Грди га чича Андрија, а он једнако: ама оно
није био зец, оно је курјак, тата! ...

(Смеј)

МАКСИМ

(Усџаје љуџиџиџо)

Смејте се ви са вашом капом а не са мном! Нећу ни да седим
са вама, нигде ништа! Смејете се мени, а да вас купим за моје
мекиње.

(Одваја се на сџрану и осџаје сџојеџи)

ЖИВАНА

Шта сте га напали дирати? Оди ти 'вамо, Максиме!

МАКСИМ

Нећу.

ПРВИ МОМАК

Неће те нико ни молити!

(Окреће се друџиџву)

Знате шта смо заборавили?

СВИ

Шта?

ПРВИ МОМАК

Могли смо набрати зелењака па да пуримо.

(Цара вајру)

Ви'те како је лепа ватра.

ДРУГИ МОМАК

Ја! Вредело би! Па још да нам Живана штогод исприча.

ПЕТРА

Бога ми баш! Дела, болаи, Живана, причај нам што!

ЖИВАНА

Шта ћу да причам? И зар ми је до причања?

(Уздахне)

Поборавила сам све!

(Одмахне руком)

ПРВИ МОМАК

Што му драго! Ја ћу се, ви'ш овако наслонити

(Налакѝи се)

пригрлити, ев' 'вако!

(Грли ѝрву девојку)

ПРВА ДЕВОЈКА

(Одбија му руку)

Чујеш, еј! Немој де знаш! А ви'ш' како ја?

(Удара га руком ѝо ѝрсѝима)

ТРЕЋИ МОМАК

Та твоја цура задивљала! А ви'ш како моја!

(Грли је)

ТРЕЋА ДЕВОЈКА

(Удара га)

Еја, стужило ти се!

ТРЕЋИ МОМАК

Немој, кућо моја, тако! Чек, мало, чек!

(Ваӣа је за руку)

Шта ћеш јако?

ДРУГИ МОМАК

Жао мени Петре! Сви се ми шалимо а она нема с ким! Где ли је јако, боже, Милић?

ПЕТРА

Ја!

ДРУГИ МОМАК

Оди ти овамо, Максиме!

МАКСИМ

Што ћу ти?

ДРУГИ МОМАК

Оди седи до Петре.

МАКСИМ

(Цокће и одмахује ѓлавом)

Јок ја!

ПРВИ МОМАК

А што?

ДРУГИ МОМАК

Зар ви не знате?

СВИ

Јок! А шта је?

МАКСИМ

(Погледа га ѿо̄реко)

Батали!

ДРУГИ МОМАК

(Смеје се)

Зар збиља не знате?

СВИ

Јок!

ДРУГИ МОМАК

Онда да вам причам!

(Погледа Максима)

Оћу ли, а?

МАКСИМ

(Окрене се ѓордо од свију)

Сви ви варате!

ДРУГИ МОМАК

Било је то уз месојеђе. Баш смо били код Иванковића на игри. Већ сви сте видели како Максим – све док игра траја – оступи од Петре. Увати се Милић или Здравко Марииков те поведу коло. Петра се вата до коловође, а Максим те измеђ Петре и коловође. Видим ја – биће батина, не може обићи! ...

(Смеј)

Ајд, ништа. Она двојица, ка' што и' знате, само се погледаше па се спремише те одоше. За њима одма' и Петра. Максим се осврта, осврта, па се диже и он

МАКСИМ

Јес ја! Баш је било тако?

(Смеј)

ДРУГИ МОМАК

Тамап он пређе прелаза, а неко врљиком: дип! Он дол! “Јој, по Богу брате, зар уби”! – јаукну. А тек ти Милић: “Их, Максо брате, зар си ти?” “А ја сам, брате!” “А што се, брате, ниси јавио! Јесам ли те много ударио? А ја мислио неко други!” Па га лепо дигне и одведе до куће.

(Грохотан смеј)

ТРЕЋИ МОМАК

Јесу несрећници! Није оно Бог више под небом саставио што су њи' два, он и Здравко. Шта оћеш од њи'. И на око, и запевати и заиграти и засмејати Све!

ПРВИ МОМАК

Што ћутиш, Петро?

ПЕТРА

Ништа; слушам.

ПРВИ МОМАК

(Намигује на Живану и показује Пејџу)

ЖИВАНА

'Ајте што да певамо!

ДЕВОЈКЕ и СНАШЕ

'Ајде!

ЖИВАНА

(Пева)

Милић иде странчицом,
Петра иде стазицом,
Играли се јаглуком,
И зеленом јабуком,
На стази се сустигли,
Ал' се пису свадиле
Већ су се пољубили! ...

ПЕТРА

(Скаче, баца преслицу и шаком зајџвара Живани усџиа)
(Смеј)

МАКСИМ

Живана! Живана!

ЖИВАНА

Шта је?

МАКСИМ

(Показује руком на себе и Љубицу да и њих прегледа)

ПЕТРА

Живана! Ја и ти ћемо: крв и нож!

ЖИВАНА

Што? Препевала сам те, ваљда, с Максимом. Шта је мане Милићу?

ПЕТРА

Није му мане ни дај Боже! Али ...

ЖИВАНА

Ја како ћу сад Љубицу да препевам с Максимом ...

ЉУБИЦА

(Ошћиро)

Никад с тобом нећу речи проговорити!

МАКСИМ

(Смеје се)

Дела, вала!

(У вајћру пада бусен. Жар прсне свуда. Сви скачу сем Љубице која седи и прееде. Максим нада дреку и побегне у десну кулису. Остала момчад полетћи постоју и погледа на ону сћрану од куд је бусен пао. Иза кулиса чује се дерњава Максимова)

V

(Сви без Максима)

ПРВИ МОМАК

Шта је ово?

(Подај знак за улазак, ради песме сиоља)

ДРУГИ МОМАК

Ко ли је то?

ТРЕЋИ МОМАК

А шта му знам! Ајд да видимо да му бар наместимо ребра.

(Иза леве кулисе чује се песма)

Где ћеш бити, мала Кајо,

Да довече дођем –

Ајд пола – ајд полако,

Ајд лага – ајд лагано!

Ја ћу бити у ђул башчи

Босиљак сијати;

Ајд пола – ајд полако,

Ајд лага – ајд лагано!

Босиљак ће мирисати,

По мирису дођи;

Ајд пола – ајд полако,

Ајд лага – ајд лагано!

(Заћим се чују двојнице)

ТРЕЋИ МОМАК

То су они!

ПРВИ МОМАК

(Гледа у леву кулису)

Јес, они су. По песми сам позн'о, да су они.

(Девојке и снаше прилазе вайџри и сиоје, само Љубица седи)

VI

Здравко, Милић и пређашњи.

ЗДРАВКО

(Задева двојнице за њас)

Добар вече!

СВИ

Бог ти помог'о!

ЗДРАВКО

(Гледа Љубицу, за се)

Ама да се макла! Седи ка' сиња стена!

(Маше ѓлавом)

Чудна девојка!

МИЛИЋ

Шта је? Шта сте се дигли у славу? Нећете, ваљда, кући?

ПРВИ МОМАК

Море, мани! Запали неко отуд бусеном, па у сред ватре.

МИЛИЋ

Ко ли ће то бити?

(Здравку)

Је л', Кардо, ми писмо срели никог!

ЗДРАВКО

Никога, вала.

ЉУБИЦА

(Гледа Здравка исјод ока, за се)

Мисли он мене да превари! А познајем му руку!

МИЛИЋ

Ко би то мог'о бити?

ЉУБИЦА

Ако вас два не знате, ми, Бога ми, јок!

ЗДРАВКО

А од куд опет ми знамо, кад смо јако дошли?

(Љубица се смеје)

Чему се смејеш?

ЉУБИЦА

Казаћу ти после.

МИЛИЋ

Ово ка' да није прело! Ни песме, ни јава, нигде ништа. Све се дигло на ноге.

(Здравку)

Кардо!

ЗДРАВКО

Ој!

МИЛИЋ

Деде ти оћемо једну севдалипку?

ЗДРАВКО

Оћемо ли сви слошке?

СВИ

Оћемо!

МИЛИЋ

Онда да седнемо.

(Седају сваки на своје место. Милић седа до Пејџре)

МИЛИЋ

Седи и ти, Кардо.

ЗДРАВКО

Јес' ал где ћу? Сваки сео до своје јаранице, а ја немам где!

ЖИВАНА

Оди, голубе, оди седи ти овде до твоје снашице и Љубице. И
Љубица нема јарана!
(*Намигује на осџиале*)

ЗДРАВКО

(*Седа*)

Бога ми, снајчице, ти мени лепо место изабра!
(*Гледа исџод ока Љубицу зайџим љева уз љрајџњу осџалих*)
Киша иде, трагови се знаду,
Мом јарану на прело не даду!
Мој јаране, боле ли те ране?
Да не боле не б' се ране звале!
А јесам ти казала, јаране,
Не ашикуј не вежи севдаха,
Од севдаха горег јада нејма,
Ни болести од ашиковања.
На радост ће и комшија — доћи;
Ал' за јаде нико и не знаде,
Осим Бога и срдашца мога! ...

ПРВИ МОМАК

Е јес' песма!

ЖИВАНА

Одиста јес'!

ЗДРАВКО

(*Исџод ока гледа Љубицу, за се*)

Баш је лепа! И црне јој се очи зивт; а кад погледа, лепо стрел-
ља!

МИЛИЋ

(*Петџри*)

Па, Петрија, девојко! Шта ми ти радиш?

ПЕТРА

(Слеже раменима)

Ето! ... А где си ти до јако?

МИЛИЋ

Зар си ме пожелела?

ПРВИ МОМАК

Море, како пије! Е гледа у мрак, гледа! Ја реко: испаде јој око
ка' чамов чвор!

ЗДРАВКО

(Неӣрес̄ӣано̄ љеда̄ испод̄ ока̄ Љубицу, за се)

Е, ђаво је однео, како ме гледа само!

(С̄ипреса̄ се̄ неӣриме̄јно̄)

Чисто ме нешто млако пролази!

(Гласно)

Љубице!

ЉУБИЦА

Чујем.

(Загледа у вре̄ӣено̄)

ЗДРАВКО

(Доко̄ӣа̄ вре̄ӣено̄, ӣрекине̄ жицу и скочи)

ЉУБИЦА

Еј, чујеш ти, чујеш! Дај ми вретено!

ЗДРАВКО

(Одлази на крај̄ ӣозорнице)

Оди овамо, па ћу ти дати!

(Смеј)

ЉУБИЦА

(Ус̄ӣаје)

Чујеш! Па немој сад! Дај ми вретено!

ЗДРАВКО

Оди овамо!

ЖИВАНА

Па иди, Љубице, иди!

ЉУБИЦА

(У недоумици)

Ја!

(Прилази полако Здравку)

ПРВИ МОМАК

(Гледа за њом)

Па и прилика је!

ДРУГА ДЕВОЈКА

(Гледа их)

Ка' да и' је Бог једно за друго створио!

ПРВИ МОМАК

И јес' вала! – Деде, славе ти, Милићу, отневај ону твоју знаш!

(Момци и девојке разговарају међу собом)

МИЛИЋ

Оћу, вала, ал' да ми помажете.

СВИ

Оћемо! Оћемо!

МИЛИЋ

(Пева, сви помажу)

Синцирићи звече итд.

ЉУБИЦА

(Здравку)

Дај ми, болап!

ЗДРАВКО

Чекај мало! Оћу да те питам нешто.

ЉУБИЦА

А шта?

ЗДРАВКО

Чему си се смејала отоич?

ЉУБИЦА

Зар ти за то мени отео вретено?

ЗДРАВКО

Па ја!

ЉУБИЦА

Нисам ничему.

ЗДРАВКО

Е, немој јако да ме вараш!

ЉУБИЦА

(Гледа за исцџујући)

Зар ти не знаш ко је бацио бусен у ватру?

ЗДРАВКО

Јок, не знам!

ЉУБИЦА

Е, немој јако ти мене да вараш! Ја знам да си ти!

ЗДРАВКО

(Зачуђено)

А откуда ти знаш?

ЉУБИЦА

(Смени се)

Познала сам ти руку! Зар си заборавио да ја знам, да си ти праве руке? Сећаш ли се кад 'но бисмо деца, па ти уби два врапца за дан и то бусеном.

ЗДРАВКО

Зар се ти сећаш?

ЉУБИЦА

Сећам се! И кад 'но чувасмо овце, па ти наложио ватру код слама, а дође чича Маринко, те нас обоје изудара.

ЗДРАВКО

Јес, јес!

ЉУБИЦА

И кад 'но прависмо од глиба кућицу, па ја велим: ово је моја кућица, а ти велиш: моја је – те се побисмо! Знаш како си ме зорли ударио ...

ЗДРАВКО

Ја!

(Одмане руком)

Мани!

ЉУБИЦА

(Продужује)

После ти се да на жао, па ме онда молиш и правиш ми још једну кућицу.

ЗДРАВКО

Свега се сећам! Ала онда проживесмо!

(Уздахне)

ЉУБИЦА

А јако јорданиш?

ЗДРАВКО

(Зачуђено)

Ко, је л' ја? Јок, славе ми! Нако ... било ме стид ... шта ли? И
ђаво га знао ... све не смем да ти погледам у очи и ... и ...

(Мане руком)

мани! Не знаш ти, не умем да ти кажем: како је мени јако, кад
ти то причам! Је ли, Љубице, ти се не љутиш? Оно смо били
деца!

ЉУБИЦА

Та ко се љути! Није мени на оно жао! Жао је мени, што ти сад
нећеш са мном ни да разговараш, ни да се насмејеш. Кад
видим како се са свима шалиш и смејеш а мене не видиш ка'
да писам жива – знаш да бих се заплакала! И 'нако се пазили
док бисмо деца и све; а јако ...

(Глас јој задркће; окрене главу)

ЗДРАВКО

(Уиада јој у реч)

Љубо! Чујеш! Није то што ја не марим за те. Волим ја тебе ка'
сестру рођену! Али све ме некако стид да ти погледам у очи; и
кад 'оћу да ти рекнем што год, а мени се свеже језик! Оћеш да
ти кажем истину? Ти си се одвојила од свију твоји' другарица.
Са њима могу да се шалим, али с тобом, јок. Ти си ми 'нако,
некако не умем ни да ти кажем! Кад одим – мислим о теби,
кад спавам – ја те сањам! И ... и ... сад сам ти казао!

ЉУБИЦА

(Сагла главу и кући ивицу лекедова)

ЗДРАВКО

(Ваїрено)

И имаш те очи! ... Да трчим – нек ме погледају, морам стати!
 Да ми је ... да и' попијем ... ка' кап воде Него, знаш шта?

ЉУБИЦА

(Тихо)

Шта?

ЗДРАВКО

(Молећим гласом)

Да се пазимо, 'оћеш ли?

ЉУБИЦА

(Тихо)

'Оћу.

ЗДРАВКО

(Хваїа је за руку)

И да будеш моја девојка да од сад идемо свуда заједно. Ти
 знаш да ја немам своје девојке! 'Оћеш ли?

ЉУБИЦА

(Главом њоїврћује)

ЗДРАВКО

(Радосно)

Славе ти, оћеш?!

ЉУБИЦА

(Тихо)

'Оћу!

ЗДРАВКО

(Одахнувши)

Е, 'вала ти, Љубо!

(Тихо разговарају)

VII

Максим и пређашњи.

МАКСИМ

(Довлачи се њихо, али га смонрише ња нададоше грају)

СВИ

“А, ево га!” “Где си јуначе?” “Зар ти пису сметале ципеле у бегању!”

МАКСИМ

Ја! Лако је вама! Ви сте се то и договорили само да мени подвалите!

МИЛИЋ

Докле си бег’о?

МАКСИМ

Ето ту!

(Показује руком)

Само сам се склолио!

ПРВИ МОМАК

(Гледа му обућу)

А што су ти ципеле тако прашљиве?

МАКСИМ

(Гледа у обућу)

Јок! Од куд?

ДРУГИ МОМАК

Славе ми тај је кас’о до куће!

(Смеј)

МИЛИЋ

Тешко ногама!

МАКСИМ

Јок, Бога ми! Нисам ни иш'о далеко. Ено, дошце
(Показује)
 дошце.
(Пеџао кукурекну)

ПРВА ДЕВОЈКА

Здраво, петле!

ДРУГА ДЕВОЈКА

Дам ти назувице!

ПЕТРА

А ја чарапе!

ЖИВАНА

Ово су други петли! Да се иде кући!
(Диге се)

МИЛИЋ

Сад ћемо!

ЖИВАНА

Па ... време је. Ево и ватра се гаси.

ПЕТРА

(Диге се)

Љубице! Оди овамо!

ЉУБИЦА

(Приђе јој и разговарају њихо)

МИЛИЋ

(Приђе Здравку)

Шта је, Кардо? Што си се ућут'о?

ЗДРАВКО

Ништа, вала! Стадо' мало с Љубицом!

МИЛИЋ

Шта ти она прича?

ЗДРАВКО

Ништа. Вели: знала је да сам ја онај бусен у ватру.

МИЛИЋ

Е?

ЗДРАВКО

Познаје ми вели руку. Него знаш шта, Кардо?

МИЛИЋ

Шта.

ЗДРАВКО

Ја волим Љубицу.

МИЛИЋ

То знам.

ЗДРАВКО

(Зачуђено)

Е? А од куд?

МИЛИЋ

То се не да сакрити! Ја сам одавна видео, да ти њу волиш!

ЗДРАВКО

Јесте, па ...

МИЛИЋ

Па?

ЗДРАВКО

Натурио се око ње Максим, па сам 'тео да ти кажем ...

МИЛИЋ

Знам ја! Ти иди кући полако са њом и Петром. То је моја брига!

ЖИВАНА

(Љубици)

Па, велиш, није!

ЉУБИЦА

(Сидљиво)

Јок! Ми смо и од пре тако!

ЖИВАНА

(Смеје се)

Јес! Јес!

(Окреће се свима)

Оћемо ли?

(Устају сви)

ДЕВОЈКЕ

Оћемо!

(Сиремају се)

МОМЦИ

И ми ћемо с' вама!

ЗДРАВКО

Љубице! Ајдемо заједно.

МАКСИМ

И ја ћу с вама!

МИЛИЋ

Максо!

МАКСИМ

Ај!

МИЛИЋ

Да ти нешто кажем.

МАКСИМ

А шта?

МИЛИЋ

Чек, док они оду!
(Здравку)
Кардо! Нек и Петра иде!

ЗДРАВКО

Добро. Знам већ. Ајде, Петро!

МАКСИМ

Ама и ја бих с њима.

МИЛИЋ

Очекај ти мало.

ПРВИ МОМАК

Милићу, ајде!

МИЛИЋ

Сад ћу ја! Имам две три с Максом да проговорим.

СВИ

Лаку ноћ!

МИЛИЋ и МАКСИМ

Лаку ноћ!

Одлазе и певају:

Уродиле јагодале
Ко ће крушке подбирати:
Мани, мани, мани!
Мани, јани, дани,
Сићани ђердани
По грлу су пали,
Дукатићи мали
По челу су пали!
Љубим ти око, Јоко, девојко!
(Иза кулиса чује се, само њише):
Подбираће младо момче,

Маши, мани, маши!
 Маши, јани, дани!
 Сићани ђердани
 По грлу су пали;
 Дукатићи мали,
 По челу су пали
 Љубим ти око, Јоко, девојко!

VIII

МИЛИЋ и МАКСИМ

(Гледају за њима све док се пјесма не сврши)

МИЛИЋ

(Хватиа Максима за руку и изводи га на сред позорнице)

МАКСИМ

(Смешећи се)

Шта ћеш да ми кажеш?

МИЛИЋ

(Покаже му пјесницу и хвата га за њу)

МАКСИМ

(У сипрачу)

Ајој! Немој, Милићу, ка' Бога те молим!

МИЛИЋ

(Оширо)

Јес' упамтио: даље од Љубице! Само ако те видим да јој приступиш – препиши себи!

(Оде)

(Иза кулиса чују се двојнице)

IX

МАКСИМ

(Сам, гледа за Милићем)

Хуј!

(Маши главом)

А ја! Тако је то! Сваки ти то, од куд год, па Максиму брњицу на нос! И сад ми прети још да ме бије! А што? За то, што оћу да узем Љубицу и што она мене пази!

(Крсти се)

О, ва им' оца! – То је несрећа! Ја 'тедо' Живану – не дадоше! 'Тедо Петру. – Туп врљиком!

(Хвања се за леђа)

Сад 'оћу Љубицу, а он показује песницу.

(Плане)

Али ја 'оћу и мора бити!

(Бије песницу о песницу)

Оћу, оћу, оћу! И мора бити! Мора! Мора!

(Пријирчи дну позорнице)

Милићу! Милићу! Нема од нашег говора ништа! Нећу те послушати!

МИЛИЋ

(Из даљине)

“Сврби те кожа, е, чекај!”

МАКСИМ

(У сираху)

Ајој! Ајој јадап ти сам! Чуо је! Дај да бежим.

(Пође)

Овамо не смем, сретну га!

(Нагне на другу сирану)

(Завеса пада)

ЧИН II

У кући Сџанојловој.

Сељачка соба. На средини врати; с леве сџране креветџ заџрџ шареницама; изнад креветџа икона са кандилом. С десне сџране, уза зид, дрвена небојена клуџа засџрџџа шареницом. Неколико малих џроногих сџолица резмеџџено џо соби. О џрозорима висе убруси и киџе босиљка.

I

ЉУБИЦА

(Сама, кади собу; износи кадионицу и враџа се)

Тако! Сад сам се уредила, и распремила, и почистила, и окадила.

(Гледа кроз џрозор)

Тате још нема! Ал' док парани прашчиџе – ето га. А ја ћу догле да плетем.

(Узима койџарчицу с џлеџивом с клуџе, седа на клуџу и џлеџе. Мала џауза)

Боже мој, Боже! Што си тако паредио! Ето, пити род ни помоз' Бог, туџи човек – а једнако мислим о џему! Ноћас сам га

саснила. Леп, леп ка' уписан; гледе ме оне лепе очи испод дугих тренавица.

(Зажмури)

И сад ме нешто штреце! ... Како 'по ми рече сипоћ, кад идосмо кући? "Љубице! Шта је отац, шта је мати - ти си онет одвојила!" Да ли ме баш воли ка' што вели? И да ли сам ја баш толико лепа?

(Вади из недара мало огледалце и огледа се)

Их! Кака ми је ова обрва!

(Глади обрву руком)

А ни образи ми нису баш тако бели.

(Уздахне)

Шта ћеш кад морам једнако по суњу! Ја не знам шта би' радила, кад би он окрен'о мени леђа.

(Замисли се)

Ух!

(Сћиреса се)

Господе! Молим ти се да само то не доживим! Јер ако се и то деси, лепо би' отишла па скочила у воду! Шта ли би он онда радио? Да ли би се заплак'о?

(Мане руком)

Јок! Знам ја њега! - Не би он одуст'о од речи, па да би главу изгубио. Ал' опет ... чича Маринко, па тата и наја! ... А ако нешто њима дође ћев па они не 'тедну?

(Осћаваља рад и хваћа се за главу)

Та нису, ваљда, ни они душмани. После, лепо се живе. Бог ће дати те ће добро бити. Та ми смо деца њи'ова!

(Узима рад, ради и певуши)

Не дај мене, мајко, за недрагог!

Волим с другим по гори одити,

Глог зобати, с листа воду пити,

Нег с педрагим по двору шетати,

Шећер јести, на свили спавати! ...

ГЛАС ИЗА КУЛИСЕ

Љубо!

ЉУБИЦА

(Тргне се)

Чујем, нано!

ГЛАС

Јеси уредила?

ЉУБИЦА

Јесам.

ГЛАС

Оди овамо.

ЉУБИЦА

(Устџаје)

Ето ме, ето, нано!

(Радећи оде љолако)

II

Стџанојло и Јован (долазе у разговору)

СТАНОЈЛО

Па шта рече пона?

ЈОВАН

Добро вели. Каже, ми да узмемо у одбор још Ивана и Саву.

СТАНОЈЛО

А од одборника сте вас двојица, ти и Петар?

ЈОВАН

Ја.

СТАНОЈЛО

Шта велиш: оћемо ли имати колико гласова?

ЈОВАН

Ја мислим сто тридесет.

СТАНОЈЛО

А Маринко?

ЈОВАН

Тако петп'ест, шесп'ест.

СТАНОЈЛО

(Смеје се)

Оће побеспити, славе ми! Него, седи! Дијете! Дијете! Деде, има ли вас које? Овамо!

ЈОВАН

(Седа на клују)

III

Љубица и пређашњи.

ЉУБИЦА

(Доноси у чуџурици ракије, прилази Јовану и љуби ња у руку а Станојлу даје чуџурицу)

СТАНОЈЛО

(Седа и прекрсти се)

Помози Боже! Сретна јутра! Сретна рада! Што желели Бог нам дао! Спаси Бог, Јоване!

(Пије)

ЈОВАН

На спасеније!

СТАНОЈЛО

(Одујши)

Охо-хо!

(Пружа Јовану)

Деде!

ЈОВАН

(Прима чуџурицу, и он се њрекрси, мане чуџурицом на Стјанојла ња њије)

Е, зорли добра! Све, све, али ти ракија ваља царевине!

СТАНОЈЛО

А мора ваљати, кад сам ја код казана. – А јеси био с Андријом?

ЈОВАН

Јесам.

СТАНОЈЛО

Па шта он вели?

ЈОВАН

А шта ће рећи? Знаш, 'вала Богу, туњезгала Андрију. Он све оће 'нако ка' и ми!

СТАНОЈЛО

За то ја и ођу њега за кмета. Код њега мо'ш чинити шта оћеш. Али Маринко – мани га! Он би нас све дотер'о ка' у војсци!

ЈОВАН

И јес' горонадан.

СТАНОЈЛО

Прођи се! ... После знаш и ја имам оно мало превита у општинској утрини, а Маринку то једнако у оку. Не могу њега никако.

ЈОВАН

И после тога, он је човек предрг, брате! Што он оће, то мора бити ка' умрети. А нама, брате, таки не требају. Срећа те се опомад друу нешто с попом и учитељем, а лепо би ост'о кмет.

СТАНОЈЛО

Ја нисам био тамо, кад су се свадили, па сам се за то и чудио попу кад ме запита: оћу ли ја да будем кмет? После чујем

ЈОВАН

(Упада му у реч)

Славе ти, Станојло, што се ти не примиш?

СТАНОЈЛО

(Маши главом)

Јок!

ЈОВАН

А што?

СТАНОЈЛО

Не волим! Ако оћеш да си проклет, а ти буди кмет! Сваки ти ту с правом тражи од тебе све. Ако је власт – камо кмет; ако је школа – деде, кмете; ако је онако неко – дај кмета! Шта мени вали овако?

(Пије и љуби чупурицу Јовану).

ЈОВАН

Опо, тако је.

(Пије)

СТАНОЈЛО

Не мо'ш бити прав, па да ти је Бог ујак!

ЈОВАН

Вала и јес' тако!

СТАНОЈЛО

Најбоље је да ја гледам своју кућу. Знаш како се вели: ко туђу кућу гледа, своју заборавља. А кмет мора туђе куће надгледати.

ЈОВАН

Тако је, тако је!
(Улази Пејџар)

IV

Пејџар и њеређашњи.

СТАНОЈЛО

Ево и Петра.

ПЕТАР

Ја! Ево ме! Добро јутро!

СТАНОЈЛО и ЈОВАН

Бог ти добро дао.

ЉУБИЦА

(Прилази и љуби Пејџара у руку)

ПЕТАР

Жива била!
(Сјананојлу и Јовану)
Здраво, мирно?

ОБОЈИЦА

Вала Богу!

ПЕТАР

Јесте добро уранили?

СТАНОЈЛО

Ми јесмо, пего ти си нам се нешто успав'о! Седи!

ПЕТАР

(Седа)

Нисам вала, пего имадо' мало посла. Па како је, шта се ради?

ЈОВАН

Добро је све! Ти знаш да су и поп и учитељ ка' ватра. Куд они прођу, после не вреди ићи.

ПЕТАР

Ја! Ја! Па велиш све је урађено.

ЈОВАН

Све!

ПЕТАР

Чујем да се Гигићи мало копрцају?

ЈОВАН

Све је то уча удесио.

СТАНОЈЛО

(Додаје Љубици чуйиурицу)

На де послужи Пери ракију.

ЉУБИЦА

(Додаје Пејџу чуйиурицу)

ПЕТАР

Е, ајд, помози Боже! Вала, Станојло, и спаси Бог!

(Пије)

СТАНОЈЛО

Богу вала и на спасеније!

ПЕТАР

(Одујми)

Ала је жао Маришку, кукавац сињи!

СТАНОЈЛО

Где си га видео?

ПЕТАР

Оста у авлији. Ја прођо' и назва' Бога. Е, браћо, никад ми слађе није Бога примио!

ЈОВАН

(Посмењиво)

Што ли то?

ПЕТАР

Е, дошо му ред! Та волео би тај кметовати, него да му село дан у спајилук!

ЈОВАН

То, до душе, јест!

СТАНОЈЛО

Ја, збиља, не знам, што то тако дође по неком. А Маришко баш лепо црче!

ЈОВАН

Славе ми, он ће се довече обесити!

ПЕТАР

Јуче, веле, развик'о се у меани: те вама и не требају људи, вама треба шућмурасти Андрија. А Пакић му лепо одговори: Па, вели, газда Маришко, оно истина Андрија није баш толико мудар, да веша људе о плот, ама није ни луд. Учићемо се полако: он да кметује, а ми да слушамо. И, веле: лепо га ућутка.

СТАНОЈЛО

Опо ако ћемо по правди: Маринко није непоштен; ама, брате пека он кметује – ако 'оће – и Турцима, само нама јок!

(Љубици)

Иди де, дијете, зовни Богдана овамо.

ЉУБИЦА

(Оде)

ЈОВАН

Тако је, тако је! Није друкчије.

ПЕТАР

Није Маринко непоштен човек, не дај Боже, ама је, брате, 'пако, некако, незгодан. Ми би сви играли вронта пред њиме!

(Улази Богдан)

V

Богдан и пређашњи.

БОГДАН

Што си ме звао, бато?

СТАНОЈЛО

Јеси био на гумну?

БОГДАН

Јесам.

СТАНОЈЛО

Је л' насађен вршај?

БОГДАН

Јесте.

СТАНОЈЛО

Дела, иди тамо радинима па, тако, око ручанце, доћи ћеш са Симом судници да гласате Андрију. Јес' упамтио?

БОГДАН

Јесам.

СТАНОЈЛО

Сад иди!

(Јовану и Пејџру)

Можемо и ми. Боље да смо раније тамо.

(Усџају)

СТАНОЈЛО

И ви сте, ваљда, код своји кућа наредили?

ОБОЈИЦА

Све како треба.

ПЕТАР

Знаш шта, Станојло?

СТАНОЈЛО

Шта?

ПЕТАР

Остани ти мало.

СТАНОЈЛО

Што?

ПЕТАР

Тако. Дођи мало после.

СТАНОЈЛО

Па лепо ... Аха! Сад знам: то је да се не сете.

ПЕТАР

Ја! У здрављу!

ЈОВАН

Збогом!

СТАНОЈЛО

(Испраћа их)

Збогом! Видећемо се!

(Излазе обојица са Боџданом)

VI

СТАНОЈЛО

(Сам, смеје се)

Ово ће ваљати роба из тавнице! Мој комшија Маринко мисли: све мора бити како он оће. Е, нема, рано! Видиш како и Станојловић зна и ако није писмен! Сад ћу лепо окметити Андрију, а он ће ми лепо додати онај преват па мени

(Глади браду)

таман! После нек Маринко сева – марим ја! Још ћу му рећи: нека и опет реви у страну. Е, мој Маринко! Нема јако ка' оно пре: "ја сам газда, ти си сиромаш, ја вредим више од тебе". – Сад смо сви једнаки. Сагни мало главу, сагни!

МАРИНКО

(С њоља)

Еј, домаћине!

СТАНОЈЛО

(Трзне се, зачуђено)

Где! А одкуд он?

(Улази Маринко)

VII

Маринко и Станојло.

МАРИНКО

Добро јутро!

СТАНОЈЛО

Бог дао!

МАРИНКО

(Рукује се)

Како си?

СТАНОЈЛО

'Вала Богу! Седи!

МАРИНКО

(Седи)

Где си ти, човече?

СТАНОЈЛО

(За се)

Нуто јако! Ал' је сладак!

(Гласно)

Ево ме, комшија!

МАРИНКО

Јеси се опремио?

СТАНОЈЛО

Па, јесам.

МАРИНКО

Ја пођо', па велим: дај да се увратим да видим оћеш и ти.

(Вади кућију, прави циџарейу ишд)

СТАНОЈЛО

Лепо, лепо!

(Виче)

Дијете! Дијете!

(Љубица се појављује на врати)

Дај де мало ракије.

VIII

Љубица и пређашњи.

ЉУБИЦА

(Прилази руци Маринковој, узима чупурицу и излази)

МАРИНКО

Па, комшија, како стоји ствар?

СТАНОЈЛО

А ко му зна? Једни оће тебе а други Андрију.

МАРИНКО

Ја! И јасам чуо тако! Па где ли је више?

СТАНОЈЛО

Бога ми не знам.

МАРИНКО

А где ти мислиш?

ЉУБИЦА

(Улази с чупурицом и служи)

СТАНОЈЛО

(За се)

Гледај га молим те! И то тако, па баш у очи! Крес!

(Гласно)

Ја ћу мало очекаати. Знаш како веле наши стари: ни помози, Боже, мимо свет! И ја ћу с браћом, где и' буде више, и ја ћу тамо.

МАРИНКО

Море све би добро ишло, ал' од куд се завадих с она два угурсуза!

СТАНОЈЛО

С којима?

МАРИНКО

Та с попом и учитељем. Они ми јако много кваре. Лете ка' смушени!

(Замисли се)

СТАНОЈЛО

(За се)

Е, бога ми, оће довече пресвиснути! Само што се није заплак'о!

(Гласно)

Љубице! Послужи – де Маринка ракијом.

ЉУБИЦА

(Даје му чуйиурицу)

МАРИНКО

(Наијје се и враћа Љубици чуйиуру. Сїјанојлу):

Ама чујеш.

СТАНОЈЛО

Шта?

МАРИНКО

Славе ти, право ми кажи, шта се теби допада код Андрије?

СТАНОЈЛО

(За се)

Аха! Сад смо ту!

(Гласно)

Па ништа вала. 'Нако човек је; доста је и имућан. После ...

МАРИНКО

(Прекида \bar{a})

Има, брате, и други' људи имућни' и поштени'. Није то за њега!

СТАНОЈЛО

Што?

МАРИНКО

Па миран је, брате, ка' бубица. Кад га окупи власт то за ово, то за оно – сплешће се ка' хуре.

СТАНОЈЛО

Па шта би' ја сад?

МАРИНКО

Како ће он – питам ја тебе – моћи да нагони људе на кулук и на плаћање порезе? Дед; реци?

СТАНОЈЛО

(За се)

Е, баш се уби што не наређује кулук! Славе ми био би и биров, само пека је власт! Ал да се лажемо!

*(Гласно)*Јес' чуо, Маринко! Кад би се мене питало, кад би мене тај свет слуш'о, ја би' њима лепо каз'о кога да бирају, па ако би се покајали *(Показује врати)*

овуд сам најтањи!

МАРИНКО

(Радознало)

Кога би ти каз'о?

СТАНОЈЛО

Оћеш баш да знаш?

МАРИНКО

Оћу!

СТАНОЈЛО

Каз'о бих, брате мој драговићу, да бирају тебе. Наше село никад није имало кмета ка' што си ти, и никад га неће ни имати и да си ти до јако био кмет, не ' би било правата ни лопова, ни ленчуга по селу, не би овај свет 'вако псов'о, те нас због наше псовке – бије град из године у годину.

МАРИНКО

Јес! Ништа од тога не би било! Ти знаш мене, 'вала Богу, - ја о' час! Све би' то ја уредио ка' сат меда у кошници!

СТАНОЈЛО

(За се)

Буди Бог с нама!

(Гласно)

За то сам ти ја тако и каз'о!

МАРИНКО

Ја би' био таки, али не свима! Ти си, па прилику, мој добар пријатељ

(Погледа Љубицу)

а може Бог и дати; видиш, ти имаш ћер, а ја сина.

(Љубици)

Ајд' ти! Не мораш свашта чути!

(Љубица која се при последњим речима пиргне, весело одахне и излейи на поље)

Мени се чини да се ова наша деца пазе. Е па шта би валило, да твоја Љубица пође за мога Здравка? Зар није прилика?

СТАНОЈЛО

И јесте, вала!

МАРИНКО

Па обда, и овај твој преват нек остане; мо'ш још преватити ако оћеш.

СТАНОЈЛО

Бога ми, то би добро било!

МАРИНКО

Па шта велиш?

СТАНОЈЛО

За што?

МАРИНКО

За данашњи збор.

СТАНОЈЛО

Е, комшија и пријатељу, не могу ти ништа казати. Треба нај-пре да видим како народ мисли.

МАРИНКО

Па ајдемо!

СТАНОЈЛО

Ајде, вала! Де, још мало ракије!

МАРИНКО

(Пије)

Па ти тамо реци коју реч, не ће ти бити цаба!

СТАНОЈЛО

Оћу! Ал' немој ни ти бити нем. И ти треба по ког да при-зовеш.

МАРИНКО

Не брини ти! Ајдмо јако, пријатељу!

СТАНОЈЛО

Ајде, пријатељу!
(Одлазе)

IX

ЉУБИЦА

(Ушрчи у собу)

О, Боже! Је л' истина што сам чула? Ама зар и мене огреја сунце!

(Хвања се за ѓруди)

Ала лупа срце; да искочи! Чисто не могу да дишем! Он, чича Маринко вели тати: "пријатељу!" И тата њему тако исто! – Да могу да полетим – одлетела би' да му јавим! Морам му поручити, нек се и он радује срећи нашој! Идем, идем одмах!

(Исшрчи)

(Завеса пада)

ПРОМЕНА

Судничка авлија. С леве стране види се судница. У дну позорнице ѿлоји.

I

Пој, учитељ и сељаци (Неки сјоје, неки седе а неки се наслонили на ѿлоји и ѿише)

ПОП

Јесте разумели?

НЕКОЛИЦИНА

Јесмо! Јесмо!

ПОП

Док још није дош'о чиновник да вам кажем и ово: сад треба изабрати двојицу у бирачки одбор. Ја мислим да узмемо Ивана и Саву!

СВИ

Да узмемо!

УЧИТЕЉ

Браћо! Само да будемо на речи! А, ево и Андрије!

II

Андрија и њређанињи

АНДРИЈА

Помоз Бог!

(Рукује се с њојом; учииељем ииид.)

СВИ

Бог помог'о!

ПОП

Добро кад си ту! Ми нисмо тели тебе у Бирачки одбор. Нека те овде, с нама!

АНДРИЈА

Како год ти и уча рекнете, мени је право!

УЧИТЕЉ

Вала, оче, да одемо мало до мејане да видимо шта власт ради.

ПОП

Можемо, Учителју.

(Сељацима)

Ви немојте да се разилазите, будите на окупу.

СВИ

Оћемо, попо!

ПОП

Ајде, Андрија!

АНДРИЈА

Ајде, вала, попо!

(Оду сва њројица)

ПРВИ СЕЉАК

Ама, људи, видесте ли нашега Андрију!

ДРУГИ СЕЉАК

Ја!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Јесте вид'ли како се очешљ'о?

ПРВИ СЕЉАК

Па се нацивр'о ка' да ће на прошевицу.

ТРЕЋИ СЕЉАК

Све се то проћуши наједаред кад оће да се окмети.

ДРУГИ СЕЉАК

(Гледа улицом)

Ене! Да виш' јако!

СВИ

Шта? Шта?

ДРУГИ СЕЉАК

Ене газда Маринка! Бре ала тај дрма! Сав у чови! Вала не помаже ти, газда Машо, па да си свиљу на се натурио!

(Смеј)

ПРВИ МОМАК

(Надвирује се на њлоји)

Ево га, немојте се смејати!

III

Маринко, неколико сељака и њређаињи

МАРИНКО

Здраво осванули?

СВИ

Вала Богу!

(Разговарају међу собом)

МАРИНКО

(Хода њо авлији, за њим њрилази Првом сељаку, њогледа ѓа и носом од оѡанка дарне ѓа у ноѓу)

ПРВИ СЕЉАК

(Одваја се од друшѓѓва, даје им ѓлавом знаке и ѓолази за Маринком. Засѓѓану код десне кулисе)

МАРИНКО

Па шта велиш?

ПРВИ СЕЉАК

Велим добро.

МАРИНКО

Кога мислиш гласати?

ПРВИ СЕЉАК

(Чеше се иза враѓѓа)

А видећемо!

МАРИНКО

Ти знаш, ми смо се лепо пазили.

ПРВИ СЕЉАК

Јесмо, вала!

МАРИНКО

Треба и опет да се пазимо.

ПРВИ СЕЉАК

А треба, ја!

МАРИНКО

Што ће вама овај луди Андрија.

ПРВИ СЕЉАК

И ја им се чудим!

МАРИНКО

Него ти гледај!

ПРВИ СЕЉАК

Знаш, Машо, брате! Народ кад 'вако гракне, он па кога му драго! Ја сам и пре говорио: не треба нама Андрија, ено Маришка и други'! Е, ал' ет'!

(Слеже раменима)

МАРИНКО

Знам ја ко је томе крив!

ПРВИ СЕЉАК

(Вади лулу, узима дуванкесу и види, бајаги да је празна)

Ене-е! Ама се о'час попуши. Него, газда Маришко, дај-де да купим један паклић дувана, па ћу те гласати. Шта ћеш, сиротиња!

МАРИНКО

(Вади из џепа и даје му)

На! Па види још кога.

ПРВИ СЕЉАК

Не брини! Е, баш ти 'вала!

(Укалања се у ону пишицу)

МАРИНКО

(Прилази прећем сељаку и њега њозове онако истио као и првог)

ТРЕЋИ СЕЉАК

Које добро, газда Машо?

МАРИНКО

Гледај – де ти!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Гледам ја, ама погледај и ти, видиш како је прсла траља!
(Показује на оџанке)

Деде, па купи једне!

МАРИНКО

Купи ђу ти, вала, ђошове!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Сви ви тако обећавате, па после ништа!

МАРИНКО

А кад сам те ја преварио?

ТРЕЋИ СЕЉАК

Ниси никад! Ал', славе ми, не могу 'вако да идем.

МАРИНКО

(Маши се у џеј)

На, купи!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Знам! Ал' за 'во се не могу купити ђошови!

МАРИНКО

(Маши се џоново у џеј)

На!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Е, 'вала газда!

МАРИНКО

Али, пази!

(Прилази Сџанојлу)

ТРЕЋИ СЕЉАК

Не бриши!

(Уклања се)

IV

Срески њисар, њој, Учњџељ, Андрија, Сџанојло, Јован, Пеџар, сељаци и њређашњи.

ПИСАР

(Поздравља сељаке скидајући каџу и одлази у судницу. Сељаци оџџоздрављају)

МАРИНКО

(Прилази Сџанојлу)

Оди-де 'вамо!

(Издавајају се)

СТАНОЈЛО

Е, муке су с попом!

МАРИНКО

Неће никако?

СТАНОЈЛО

Јок! Ал' знаш шта?

МАРИНКО

Шта?

СТАНОЈЛО

Уча је мало друкчији; он већ попушта. Сад ћемо да бирамо бирачки одбор. Општински одбор изабр'о је двојицу; то знаш; ми треба да изаберемо двојицу и то: Ивана Јеремића и Саву Крстића. Немој ти да ревиш!

МАРИНКО

Јок, нећу! Ако оћеш ја ћу и' и предложити!

СТАНОЈЛО

Е, тако! То је баш добро!

(За се)

Нека се патрчи, ако ће!

МАРИНКО

А ко ће председавати?

СТАНОЈЛО

Наш кмет Радосав.

МАРИНКО

Добро су људи сви.

СТАНОЈЛО

А! добри!

(Враћају се у зрују)

УЧИТЕЉ

(Зове главом поја и издвајају се)

Знаш шта је?

ПОП

Шта?

УЧИТЕЉ

Они Маринкови сви прешли нама.

ПОП

Ама не може бити?

УЧИТЕЉ

Цела истина! Уватим и' ја отоич у меани те и' поцепам на парампарче! Гигићи први узеше шеврдати. Мало по мало па и остали. Само још двојица осташе.

ПОП

Нека и'!

УЧИТЕЉ

Е биће бруке од Маринка кад се сврши избор!

ПОП

Море, неће он ни сачекати да се сврши!

*(Сврши се)**(Ойиварају се судничка вратија)*

V

Срески њисар, Радосав, Пећар, Јован и њређашњи.

ПАНДУР

Приђи ближе овамо, народе!
(*Сви њрилазе ближе судници*)

РАДОСЛАВ

Браћо! Данас треба у нашој општини да се изврши избор кмета главног. За то вас је суд и позв'о и које сте ви данас дошли и које треба сад да изаберете између вас два човека, јер тако закон наређује. Суд и одбор изабр'о је два одборника за бирачки одбор, а ти су: Петар Нинковић и Јован Сарић. Него које велите?

МАРИНКО

Ја велим, браћо, да узмемо Ивана Јеремића и Саву Крстића.
(*Селаци ља гледају зачуђено и згледају се*)

РАДОСАВ

Велите ли?

ПОП

Велимо!

СВИ

Велимо!

РАДОСАВ

Ајде, Иване! Ајде, Сава – ајте унутра!
(*Иван и Сава одлазе у судницу. Селаци се сашајњавају и гледају зачуђено у Маринка*)

РАДОСАВ

Браћо! Бирачки је одбор састављен и које има сад да вам препоручи да буде реда и да не буде галаме! И које вам кажем: сваки који буде градио перед биће удаљен са збора! Сад можете почети гласање.

(Одлази у судницу са њисаром, и осџалима)

VI

Сви без Радослава и одборника.

ПАНДУР

Ајд, улази!

(Сељаци улазе један за другим и враћају се. – Сџанојло и Маринко одвајају се)

МАРИНКО

Па велиш: добро ће бити, пријатељу?

СТАНОЈЛО

Добро, ако Бог да!

МАРИНКО

Је ли колико њи' обећало?

СТАНОЈЛО

Доста. Учитељ ради ка' ватра!

МАРИНКО

Криво ми што сам се с њим завадио!

СТАНОЈЛО

Помирићете се довече!

МАРИНКО

То већ морам!

(Замисли се и бије шпатајом у земљу)

СТАНОЈЛО

Идем ја још да видим.

МАРИНКО

Иди, иди!

(Станојло одлази у зрују а прилази први сељак)

ПРВИ СЕЉАК

Иде потешко!

МАРИНКО

Е?

ПРВИ СЕЉАК

Ја. Него дај-де ти који грош да ја узем још који паклић дувана.

МАРИНКО

Не браним!

(Даје му новац)

ПРВИ СЕЉАК

Сад ће већ ићи масније!

(Одлази из авлије)

ТРЕЋИ СЕЉАК

(Прилази Маринку)

МАРИНКО

Шта је, јес' глас'о?

ТРЕЋИ СЕЉАК

Јесам.

МАРИНКО

Кога?

ТРЕЋИ СЕЉАК

Знаш 'вала Богу! Има доста што су дали глас на те!

МАРИНКО

А на Андрију?

ТРЕЋИ СЕЉАК

И на њега, ал на те је више. Него би добро било да изађеш мало до мејаше да даш коју ракију. Народ ожеднио, а знаш: масна врата не шкрипе!

МАРИНКО

Па ајд!

(Одлази. Трећи сељак маше руком на сељака, неколицина се одвајају и са њиме одлазе за Миленком)

“Соко седи” Сељаци долазе са њесмом:

VII

Без Маринка и неколико сељака.

ПАНДУР

Ајте, људи!

(Сељаци нејреситано улазе и излазе из суднице)

ПОП

Иди, Учителју, гласај и види како стоје гласови.

(Учиишељ улази у судницу)

Јесте ви заказали вашим укућанима да дођу?

СВИ

Јесмо.

ПОП

Па што и' већ нема?

СТАНОЈЛО

Доћи ће, не бриши, попо! А, вала, много и' се већ и пакупило.
(Учиџељ излази)

ПОП

Шта је, учо?

УЧА

Добро је!

ПОП

Колико гласова?

УЧИТЕЉ

Сви! На Маришку нема ни једног!
(Смеју се)

СТАНОЈЛО

А он сад части!
(Смеју се)

ПРВИ СЕЉАК

(Улази и носи неколико љаклића дувана)

ПОП

Шта је то?

ПРВИ СЕЉАК

Части газда Маришко сиротињу!
(Сви се смеју; љрилазе и узимају дувана)

ПОП

Па ту је бар прилика да и он кога части!

УЧИТЕЉ

Баш је цимрија!

ДРУГИ СЕЉАК

Дај-де и мени један! Е, волим га попушити, него да ми Бог здравља да!

ПРВИ СЕЉАК

Немој, пресешће ти!

ДРУГИ СЕЉАК

Вала преседало ми је и до сад.

(Пуни лулу и пуши)

ПОП

Идите вас неколико те дозовите још ког гласача.

(Неколико сељака одлазе)

УЧИТЕЉ

А ми ајдмо до меане! Ајде, попе! Станојло, Андрија, ајте!

(Одлазе)

ДРУГИ СЕЉАК

'Вако се и ми мало напушимо и напијемо газдинске ракије!

ПРВИ СЕЉАК

(Пуши)

Ја би' волео да је сваки дан избор.

(Смеју се. Долазе нови гласачи и улазе у судницу, ња неки одмах одлазе, а неки остају на позорници)

VIII

Маринко и пређашњи.

ПРВИ СЕЉАК

Оћеш ти да гласаш, газда Маринко?

МАРИНКО

Па оћу, вала.

(Улази у судницу)

И треба!

ПРВИ СЕЉАК

МАРИНКО

(Улази у судницу)

ТРЕЋИ СЕЉАК

Ја док ли види!

ПРВИ СЕЉАК

Биће лома!

ДРУГИ СЕЉАК

Помамиће се!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Из коже ће изаћи!

(Смеју се)

ПАНДУР

Пст! Ево га!

ПРВИ СЕЉАК

Нека га, марим ја!

МАРИНКО

(Излази љућшићо из суднице; пролази кроз сељаке и долази на сред позорнице и хваћа се за главу)

Ха! Што ми подвалише! На ме цигло један глас'о, а на оног Андрију преко стотине! Лопови и лажови једни! Све је то Станојлово масло! Али нека! Безбели, разговараћемо се!

ПРВИ СЕЉАК

(Прилази му)

Шта је, газда Машо?

МАРИНКО

(Љућшићо)

Оступи!

ПРВИ СЕЉАК

А што?

МАРИНКО

(Изван себе)

Оступи, велим ти!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Бог с нама! Шта би човеку!

МАРИНКО

(Као горе)

Лопуже! Лоповски извлачите човеку из цепа! И ви сте поштени људи!

(Сељаци се смеју)

ПРВИ СЕЉАК

То је онај шамар што си ми га опалио кад си био пре кмет. Право је: шамар за шамар!

(Смеју се)

ТРЕЋИ СЕЉАК

То ти је оно што ме за пра' Бога уапси те ми покисе сено у откосу. Право је да даш једне опанке.

(Смеј)

IX

Пој, учийшељ, Андрија и њређашњи.

УЧИТЕЉ

Шта је, газда Маринко, шта је?

МАРИНКО

Вала, учо, или ћу ја научити тебе и пона да гледате своја посла, или нико!

ПОП

А која то посла не гледасмо?

МАРИНКО

Није ваш пос'о код суднице.

ПОП

Ја где је, газда Машо, молићемо?

МАРИНКО

(Гневно)

У цркву, попе, у цркву! За њу те је твој владика велч'о!

ПОП

А кад ја то не бија' у цркви?

МАРИНКО

Гледај твој петрајиљ и пурију, а није судницу!

ПОП

А кад се ти потужи да ти није свршено све како треба? Немој да се брукаш! Нема они' времена више кад си мог'о како си 'тео! Ти си треб'о прво да заслужиш код овог народа да те бира, па онда да тражиш.

УЧИТЕЉ

А кад то моја школа би без мене, газда Машо?

МАРИНКО

(Подсмешљиво)

Јес' јес'! Андрија је много заслужио код народа! Боље реците: 'оћемо нас неколицина поред Андрије сербез да жаримо и палимо по општини, јер то Маринко не би дао! Али -- нећу да говорим с вама!

УЧИТЕЉ

Неће те нико ни молити!

ПОП

Иди својој лепо кући! Ево па нека кажу да ли те оће за председника?

СВИ

Јок! Никако!

УЧИТЕЉ

Добио си само један глас.
(Смеј)

Х

Станојло и пређашњи.

СТАНОЈЛО

(Улазећи)

Да си се бар облизнио!

МАРИНКО

Шта велиш?

СТАНОЈЛО

Да си се бар облизнио, пријатељу!

(Смеју се)

МАРИНКО

Пријатељила се с тобом гора и вода, а ја јок!

СТАНОЈЛО

Па јеси ли ми сам јутрос нудио?

МАРИНКО

Ко нудио?

СТАНОЈЛО

Ти! Зар још лажеш? А дош'о човек лепо мојој кући. Те знаш ово, те знаш оно, те ја имам сина а ти ћер, можемо бити пријатељи, те ...

МАРИНКО

(Изван себе дигне шипај и полейи на Сјанојла)
Умукни!

СТАНОЈЛО

Ајде, будало! На кога ти дижеш штап?!

МАРИНКО

Ко је будала?

СТАНОЈЛО

Ти!

(Дигне шипај)
(Сељаци се умешају)

СТАНОЈЛО

Пустите га, пустите!

МАРИНКО

Добро! Добро! Овде сте све своји. Али, несрећо матора, па-шћеш ми шака! Чекни – де само!

СТАНОЈЛО

Ко је л' ја?

МАРИНКО

Ти јес, ти!

СВИ

Ха, ха, ха!

СТАНОЈЛО

(Одмахује руком)
Батали!

МАРИНКО

Добро! Добро! Сви ћете ми платити!
(*Одлази разјарен*)

ХИ

Без Маринка. (*Сељаци њришћрче њлошћу*)

ПРВИ СЕЉАК

(*Искашљује се*)

ДРУГИ СЕЉАК

Ајд водом!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Низ плот!

ПРВИ СЕЉАК

Не дај на бару!

СВИ

У – а! У – а!

(*Смеју се*)

(*Завеса њада*)

ЧИН III

*У кући Маринковој.- Селачка соба. О зиду извешано оружје.
На средини прости сјо.*

I

ПАВЛИЈА

(Сама, прече; замишљена)

Ја, ја! Ућут'о се; зорли се ућут'о. Све воли да је сам. Ја га сретнем, оћу да га упитам: шта ти је, рано моја? а он обори главу и штуркне мимо ме у зграду или у воће.

(Замисли се)

Тужан, невесео, пожутео – баш је оболео! Јест, јест, болестап је! А оди и ради!

(Крсти се)

Бог с нама! Кака му је то болест?

(Вади преслицу и меће на сјо)

И не ради ми се! А, како да ми се ради! Та он ми је јединац, душа, зеница ока! И да му што буде!

(Хвати се за груди)

Ала ми лупа срце! Лепо оће да ме обори! Боже, што си створио мајку кад је проклета! И шта мајка помисли

(Одмане руком)

да Бог сачува!

(Седне и замисли се)

Да није то?!

(Смеши се)

Да се није мајчин соко заглед'о у коју цуру?

(Одахне)

То је, то је! Па се стиди и не сме да каже.! Ако ће, рано моја!

(Мисли)

Јест, то је! Окладила би' се!

(Поћућии)

А, знам шта ћу! Сад ћу да зовнем снајчицу. Она мора знати, а ако не зна она ће га искушати. Он јој верује и све лепо с њом!

Јест, јест, тако ћу урадити; то ће најбоље бити!

(Прилази враћима и виче)

Снајка! Снајка!

ЖИВАНА

(С поља)

Чујем, мајко!

ПАВЛИЈА

Оди овамо, ћери!

ЖИВАНА

(С поља)

Ето ме, ето, мајко! Сад ћу ја!

ПАВЛИЈА

(Враћа се и седа)

Она мора знати! Она је живи ђаво! Зна свашта! А свакад насмејана и весела. И једнако пева!

(Чује се Живанина песма)

II

Живана и Павлија.

ЖИВАНА

(Улази и смеши се)

Ево ме, мајко!

ПАВЛИЈА

(Усипаје)

Оди-де 'вамо, ћери.

(Живана прилази)

Ти знаш да ја тебе волим.

ЖИВАНА

(Главом појиврђује)

ПАВЛИЈА

А и Здравко те пази.

ЖИВАНА

Јест! Голуб ме врло пази.

ПАВЛИЈА

Па јеси ли ти нешто опазила на њему?

ЖИВАНА

Шта?

ПАВЛИЈА

Јеси ли видела како је много карли?

ЖИВАНА

(Смеје се)

Ха! Ха! Ха!

ПАВЛИЈА

Шта је? Чему се смејеш?

ЖИВАНА

Рекла бих ка'!... *(Смеје се)*

ПАВЛИЈА

Ама шта би рекла дијете?

ЖИВАНА

(Озбиљно)

Голуб је бацио око ...

ПАВЛИЈА

(Весело упада у реч)

На коју?

ЖИВАНА

На Љубицу.

(Тргне се)

ПАВЛИЈА

А, то ли је!

ЖИВАНА

Ја не знам у тврдо; тако ми се чини.

ПАВЛИЈА

(Зачуђено)

На Љубицу Станојлову?! И за то се ућут'о?

ЖИВАНА

Бога ми, мајко, не знам у тврдо, мени се чини да је на њу.

(Умиљајно)

Али, мајко, ти ме ваљда нећеш одати? Је ли мајчице?

(Умиљава се)

ПАВЛИЈА

(Милује је по образу)

Ех, одати! А што да те одам? Па велиш, баш се заглед'о у Љубицу.

ЖИВАНА

Мени се тако чини. А могу га баш и припитати.

ПАВЛИЈА

А да ли ће ти казати?

ЖИВАНА

Оће, мајко. Још док му кажем нешто.

ПАВЛИЈА

(Радознало)

А шта?

ЖИВАНА

(Поверљиво и тихо)

Мајко, оћу баш све да ти кажем.

ПАВЛИЈА

Дела, ћери, Бог ти дао!

ЖИВАНА

Видиш; ја под право не знам: да ли он оће; нисам га питала; али за Љубицу знам. Опа лепо умре за њим!

ПАВЛИЈА

Љубица зар?!

ЖИВАНА

Јест, Љубица! П' онда и бабо и чича Станојло ...

ПАВЛИЈА

(Упада јој у реч)

Шта ће њи' двојица?

ЖИВАНА

(Насијавља)

Јутрос се договарали о томе.

ПАВЛИЈА

Од куд знаш?

ЖИВАНА

Рече ми Љубица.

ПАВЛИЈА

А од куд она зна.

ЖИВАНА

Вели, чула где разговарају у њи'овој кући.

ПАВЛИЈА

Кад ти је то казала?

ЖИВАНА

Мало пре. Дозва ме плоту, а сва се заруменила. И каза ми све!

ПАВЛИЈА

Онда ће бити добро! Ја то писам ништа знала! До душе он ми никад ништа и не говори. Његова је нарав така!

(Пође њо соби и њогледа кроз њрозор)

А! Ево Здравка! Како је оборио главу. Искушај га, снајчице, славе ти.

ЖИВАНА

Оћу, мајко!

ПАВЛИЈА

Ајдемо заједно у кућу, а ти се после нађи у послу.

ЖИВАНА

Ајде, мајко!

(Одлазе)

III

ЗДРАВКО

(Сам улази снузден, оборене џлаве; скине зобницу с рамена и баци је на клупу и седне)

Хуј! ... Е, ово се више не може! Само она те она на памети. Ако одам о њој мислим, ако спавам о њој сањам. Видим, и ови моји гледе у ме ка' у како чудо, а ја не смем никоме да кажем шта ми је!

(Налакџи се и ћуџи)

А, овако не може остати! Морам казати коме било да баби помене; али коме ћу?

(Усџане и хода)

Их! да ми је жив покојни чича Ивко, то би све било о'час! Он би му лепо помен'о; ако би се бабо што тврдио, он би њему лепо каз'о, па га најпосле натер'о, да је испроси. А овако

(Уздише)

коме ћу? Да поменем наји? – Јок! Убиј ме, јок? Не бих јој помен'о ни за сву царевину! Па коме ћу онда?

(Замисли се)

Морам наћи кога било, јер ако је не испросих сад, онда доцка! Онај луди Максим вели: да ће је он просити.

IV

Живана и Здравко.

ЖИВАНА

(Улази и учини се да не види Здравка, неџо као да џиражи неџиџо око креветџа)

ЗДРАВКО

Шта тражиш то, снајо?

ЖИВАНА

(Тргне се)

А гле! Голубе! ти си! Кад ти дође?

ЗДРАВКО

Ја јако.

ЖИВАНА

А где си био, Голубе?

ЗДРАВКО

Носио воловима со.

ЖИВАНА

(Испитијујући)

Је ли, Голубе?

ЗДРАВКО

Шта је?

ЖИВАНА

Оћеш нешто да ми право кажеш, али праву правцату истину?

ЗДРАВКО

А шта то?

ЖИВАНА

Обећај: оћеш ли?

ЗДРАВКО

Па, ето, лено: оћу. Сад шта си 'тела да ме питаш?

ЖИВАНА

Да ми кажеш: што си тако карли?

ЗДРАВКО

(Мане руком)

Мани ме!

ЖИВАНА

(Умиљајно)

Голубе! Голубе! Па обећ'о си ми, треба да ми кажеш!

ЗДРАВКО

Па тебе се ово ништа не тиче.

ЖИВАНА

Ко зна?

ЗДРАВКО

Ја знам.

ЖИВАНА

Голубе! А ако ти ја кажем за што си карли, оћеш признати?

ЗДРАВКО

Дела да, чујем!

ЖИВАНА

Ти си, голубе мој, карли због Љубице, оног црнооког ђавола, је л'?

ЗДРАВКО

(Тргне се)

Од куд ти знаш?

ЖИВАНА

(Смеје се)

Ете, ви'ш да знам! Болап ја сам мислила да си болестан; а кад тамо, а оно Љубица завртила

(Показује руком)

мозак. Је л' истина?

ЗДРАВКО

Е, јесте! Па шта си сад боља?

ЖИВАНА

(Несћасно)

Како да писам боља? Добићу нову јетрвицу лепу ка' уписану!

ЗДРАВКО

(Жалосџиво маше главом и уздахне)
Е, добити! Ка' да је она ту у недрима.

ЖИВАНА

(Несџаино)
Оно Голубе, није баш у недрима, ал' вала, није ни далеко.
(Хваџа ља за руку и љриводи љрозору)
Ено, Голубе! Ено, оно је њена кућа, а то, ка' што видиш није далеко.

ЗДРАВКО

(Жалосџиво)
Даље, много даље, моја спашице него што ми мислимо.

ЖИВАНА

(Преџивара се)
Како то?

ЗДРАВКО

Ми оћемо, и ја и она. Ал' оће ли бабо и њен отац пристати? И, после, ко сме баби помелути кад је он ка' жива ватра.

ЖИВАНА

(Гледа ља испод ока и смеши се)
Бога ми, Голубе, то јест незгодно. Ал' опет, Бог је – Бог; он је стари пријатељ!

ЗДРАВКО

Јест, он је пријатељ!
(Замисли се)
Па, опет, ко зна? Муке су то, муке! У меши ври, мутља се!
Дође ми па не могу да данем; лено оће нешто да ме удави кад помислим да ће њу Максим испросити!

ЖИВАНА

*(Гледа ља весело; зајим ља хвања за руку и приводи клути.
Одсечно)*

Голубе!

ЗДРАВКО

Шта је?

ЖИВАНА

Ти њу баш волиш?

ЗДРАВКО

(Главом појврђује)

ЖИВАНА

Много је волиш?

ЗДРАВКО

Много!

ЖИВАНА

Ка' зеницу?

ЗДРАВКО

Ка' зеницу!

ЖИВАНА

Ка' срце?

ЗДРАВКО

Ка' срце!

ЖИВАНА

Ка' душу?

ЗДРАВКО

Ка' душу!

ЖИВАНА

Е, онда је добро!

ЗДРАВКО

(Жалосиво)

Шта добро?

ЖИВАНА

Имаћу добру јетрвицу!

ЗДРАВКО

А бабо?

ЖИВАНА

Пристаће!

ЗДРАВКО

А Станојло?

ЖИВАНА

И он!

ЗДРАВКО

Од куд ти знаш?

ЖИВАНА

(Весело)

Знам! Много ја знам! Ја знам све што је било и што ће бити!
Ја знам, ето, да је бабо нешто о томе помињ'о јутрос Љуби-
чином оцу; ја знам да је и њен отац пристао ...

ЗДРАВКО

(Упада јој у реч)

Ама ко ти је све то каз'о?

ЖИВАНА

(Као њре)

Голубе! ... Ја знам! Она ми је казала.

ЗДРАВКО

(Гледа је разрожачено)

Опа?! ... Она зар?! ...

ЖИВАНА

Јест, она главом! Ја нешто радим јутрос у авлији, а она ме тек викну: Живана! Живана! – Ој! одзовем се ја. – Оди-де, 'вамо, - вели. Дођем ја плоту и питам је што ме зове. Звала сам те, вели, да ти кажем да кажеш њему ... А коме то њему? питам ја. Ама њему, вели, ти знаш! А то је теби, Голубе!

ЗДРАВКО

(Неспрљиво)

Па шта ти је рекла да ми кажеш?

ЖИВАНА

(Неслаино)

Па чекај, Голубе, све ћу ти казати! Елем, вели, кажи њему: да се сад баш, у нашој соби – то је у њи'овој, знаш – разговараше тата и чича Маринко и зову један другог пријатељу!

ЗДРАВКО

(Радосно)

Ама је л' истина?

ЖИВАНА

Тако рече. И, вели, одоше заједно шором.

ЗДРАВКО

(Радосно)

И то ти причала Љубица?

ЖИВАНА

Јест, очију ми! И знаш. Голубе, сва се зајанурила од радости, па јој се цакле очи а сва дркће!

ЗДРАВКО

(Скаче весело)

Иха! Благо мени!

(Живани)

Ама је л' истина? Чујеш! Немој ме варати, тако ти среће твоје!

ЖИВАНА

Голубе, младости ми моје! Шта је милије од младости?

ЗДРАВКО

(Седа на клуџу)

Чујеш, оди 'вамо!

ЖИВАНА

(Приђе)

ЗДРАВКО

Седи овде до мене.

(Живана седа)

Тако!

*(Заљрли је)*Чујеш, снашице! Пазио сам те и до јако, зорли сам те пазио!
Али, од јако, чујеш! Од јако, знаш ли шта је рођена сестра?

ЖИВАНА

(Климне главом)

ЗДРАВКО

Пазићу те ка' рођену сестру! И боље! И, све ћу ти чинити! ...
И, шта оћеш од мене! ... И нико те не сме дарути! Нико ти не
сме рећи ни по – тамо се! Ома' ћу га песницом у слепо око! ...
Оћу, славе ми! ... Ти знаш мене: кога ја ударим он мора пасти
ка' и кап!

(Успїане; доспїојанспївено)

Од мене нема јачег у свему селу. Знаш кад оно дизасмо онај велики ћутак, а бабо вели: да не би Здравка – ништа! Јаки сам ка' једна земља! ... И ете, ја! ... знаш шта! Кажи Љубици да сам ... овај ... и пека 'нај ... Ух!

(Удари се по глави и испрчи на поље)

V

ЖИВАНА

(Сама, смеје се)

Ја његове радости, Бого вољени! Ко ће сад с њим? Већ не зна шта говори!

(Смеје се на сав глас)

Идем да кажем мајци од чега јој син болује.

(Оде)

(Мала пауза)

Еј! Та има ли кога живог у овој кући?

VI

МАРИНКО

(Сам улећи бесно у собу и лући вратица)

И мене тако! Мене Маринка Гагића! И то ко? Онај јадник, онај Станојло, он да ми подвали! И кога је метн'о преда ме? Оног лудог Андрију! О, Боже! Боже! Видиш ли! Чујеш ли!

(Хваћи се за главу)

Пх! Ала сам се обрук'о и осрамотио за цео век! Ех, не могу преживети! Не смем више међу људе и међу свет!

(Хо̀да љу̀йишѝо њо̀ соби)

Срамота! Стил ме је! Никад 'вако није са мном урађено, а сад под седу косу! Ух!

(Клоне на клу̀у. Пауза)

Ала кипи у мени!

(Гледа у руке)

Гле како играју рибићи, гле! гле! ... И то баш Станојло; и то баш он! И ја томе човеку, та каком човеку, томе печовеку још обећ'о јутрос да ћу да просим његову ћер за мог сина!

(Бесно)

Не! никад! Већ ако будем извећ'о, поманит'о, полудео, па то да учиним! И, и ... га! Јест! ... Онај мој несрећник, како чујем, стоји с њом! Ха!

(Полеѝе враѝима)

Дијете! Павлија! Живана! Еј! Има ли ког живог?

(Појури прозору)

VII

Живана, Маринко

ЖИВАНА

(Уѝрчи на̀гло у собу)

Ти си вик'о бабо.

МАРИНКО

(Гледа је)

Шта? Вико? Ја?

ЖИВАНА

Мени се учинило.

МАРИНКО

Ха! Јест!

(Бесно)

А где је Здравко?

ЖИВАНА

Сад је био овде.

МАРИНКО

Па где је? Куд је отиш'о?

ЖИВАНА

Није нигде; ту је!

МАРИНКО

Иди га зови одма'!

ЖИВАНА

(Оде)

МАРИНКО

(Ђуџи и ода преко собе)

Ја ' вако ођу, и ' вако мора бити. Ко не послуша тешко њему!...

(Плане)

Ух, Станојло! Да ми је теби да се осветим.

(Хода)

VIII

Здравко и Маринко

ЗДРАВКО

(Уђе полако и сџане код враџа; за се)

Шта ли ће ми сад рећи? Живана ми рече: ка' да је нешто љутит.

МАРИНКО

(Зајоведајући)

Овамо!

ЗДРАВКО

(Приђе)

МАРИНКО

Је ли? Шта ја чујем? Ти тамо по прелима стојиш с оном Станојловом?

ЗДРАВКО

(Саг'о главу и ћући)

МАРИНКО

А?

ЗДРАВКО

(За се)

Шта да кажем? Нећу, вала да лажем; оћу да му кажем истину.

(Гласно)

Јесте, бабо!

МАРИНКО

(Приђе му љућинио)

Шта велиш, море, шта?

ЗДРАВКО

(Сагнуће главе)

Истина је, бабо!

МАРИНКО

(Изван себе)

Истина, велиш?!

ЗДРАВКО

(Погледа му у очи, пренеражено)

Па ... бабо ...

МАРИНКО

(Дохваћи га за њрса и њочне га бесно дрмаћи)

Шта је? Шта? Говори! Говори, море! ... Истина је, велиш, је ли истина?

(Уздигне гласом)

Је ли истина?!

ЗДРАВКО

(Као зоре)

Али ... бабо!

МАРИНКО

*(Одгурне за и показује му враћа)*На поље! На поље! Ниси мој син! Ниси ми ништа! Мог нај-
већег душманина ћер и то мој син! Зар то мој син? Јок! ...*(Ошћиро)*

На поље!

ЗДРАВКО

(Пође и дође до враћа)

МАРИНКО

Стој!

ЗДРАВКО

(Сћане)

МАРИНКО

Овамо!

ЗДРАВКО

(Приђе)

МАРИНКО

*(Прилази зиду, скида са чивилука један шишићољ)*Стој ту! Стој, да се ниси мак'о! Ја сам те родио, ја ћу те убити,
у праву сам.*(Гледа за)*

Овамо, овамо ближе мени!

ЗДРАВКО

(Приђе)

МАРИНКО

Видиш ли овај пиштољ?

- ЗДРАВКО
- (Ћуиш)
- МАРИНКО
- (Дрма ља)
Видиш ли?!
- ЗДРАВКО
- Видим.
- МАРИНКО
- Знаш ли да је пуг?
- ЗДРАВКО
- Знам.
- МАРИНКО
- Ако помислиш на ћерку тога лопова, тога пса, упамти: Ако помислиш на њу, убићу те! Нећу да чујем његовог Бога; нећу да знам ни за што његово. Јес' упамтио?!
- ЗДРАВКО
- (Поћресен)
Јесам, бабо!
- МАРИНКО
- Ајд' сад! Ајд'
- ЗДРАВКО
- (Пренеражен одлази)
- МАРИНКО
- (Баџи ишићољ на кревети, хвата се за главу и клоне на клућу)
Хуј! ... Ха Станојло! Станојло!
- (Завеса пада)

ПРОМЕНА

Ливада. Чују се бронзе. У дну њозорнице бунар, до бунара један цер.

I

МАКСИМ

(Сам, сјава њод цером. Пауза. Најзад се буди, њрља очи, зева и седа)

Аи! По Богу брате! Ово је већ ињиндија а њи' још нема!

(Диге се)

А лепо, овим мојим ушима чуо сам да ће доћи. Чуо сам кад Љубица вели Петри: само се ти опреми, па ћемо у ливаду.

(Гледа око себе)

И ето, нема и'! ...

(Поћуји)

Да то није због мене? Ја не знам што ме Љубица 'нако гледа.

Шта она мени манише?

(Гледа низа се)

Ето, момак сам ка' златна јабука и леп сам, вала, и носим ципеле и имам 'черму од саме срме и ... све! А и тата ми, вала, богат, пребогат, он је оно, што 'по наши кажу: трули газда! ... Ако ће да носи рува, куповаће њој тата све куповне рекле с

оним ђињувама, па нека се сва сјаји! – И њој би 'нако добро било у нашој кући. Пазили би је, вала, сви! Само тако – што рек'о тата – да дочека и да испрати; нико јој вала неће више ништа ни тражити! А мени би 'нако била и дика! Она је баш лепа; и оћу да пркосим свима. И оћу оном Милићу што ми прети песницом. А шта ће он песницом? Да удари једаред, дваред, триред, па шта? Ја ћу, море стегнути срце, па баш нећу ни сузу пустити!

(Поћућии)

Мора она бити моја па нек лети небу под облаке!

(Смени се)

Знам ја шта је тата синоћ рек'о! Вели: Чим ме сутра изберу за кмета, ја ћу одма' прекосутра да идем Станојлу, да просим ону његову вижљу за овог мог ћалова.

(Показује на себе, заћии се смеје)

Што и' за толико нема?

(Изгледа)

Неће ни доћи! Па марим ја! Доћи ће Љубица у моје вигове! А ја идем.

(Одлази лево)

II

Љубица и Пејира (долазе у разговору иза десне кулисе)

ПЕТРА

Па велиш тако, Љубо?

ЉУБИЦА

Тако.

ПЕТРА

И мислиш да ће скоро просци?

ЉУБИЦА

Мислим.

ПЕТРА

(Уздане)

Ех! ... И ја се падам!

ЉУБИЦА

Је ли, Петро: једва чекаш?

ПЕТРА

Па ... већ знаш.

ЉУБИЦА

Ајде да седнемо.

(Седају)

Не могу ти казати: Како ми је. Све ме пека милота подузима. Па, јадна, није то само да волим њега него и сав онај народ у кући! Чини ми се, нигде нема 'наког света! Она његова мати! Гледам је: иста моја покојна Доја; да смем све би је љубила у руку! Па, веле, да је чича Маринко гороладан; јок, брате! 'Нако је пресретне ћуди, али ка' добар дан. А Живана? ...

ПЕТРА

Живану мораш волети! Њу мора да воли сваки ко је год види. А, после, она је и наша другарица!

ЉУБИЦА

Опо јест! Имала сам ја још другарица, али сте се ти и Живана одвојиле.

ПЕТРА

(Смеје се)

ЉУБИЦА

Чему се смејеш?

ПЕТРА

Смејем се: каква ћеш само бити у конђи!
(Смеје се)

ЉУБИЦА

А ти?

ПЕТРА

И ја!
(Обе се смеју)

ЉУБИЦА

(Усмијаје)

ПЕТРА

Седи!

ЉУБИЦА

Не седи ми се! Да ми је да летим ка' она тица! Да ми је да запевам па да се све разлеже! ... Сто сам пута закончала и раскопчала овај јелек. Да ми је да трчим; сад бих се играла ка' мало дете! ... Ајде, Петро, да запевамо.

ПЕТРА

Па ајде, вала! Само коју ћеш песму?

ЉУБИЦА

Ајде ону "Мој ћердане!"

ПЕТРА

Ајде!

Певају:

Мој ћердане, моје суво злато!

Ко ли ће те младој потргати.

Да л' удовче, да ли младо момче;

Или драги, или недраги?

III

Максим (Уџирчи) и њеређашњи.

МАКСИМ

А! ту сте!

ЉУБИЦА

(За се)

Е, баш он мора свуда бити!

ПЕТРА

Ту смо, ђувегијо!

МАКСИМ

Како сте ми, шта ми радите?

ПЕТРА

Вала Богу!

МАКСИМ

Ја давно дош'о, па се већ био крен'о кући, кад чујем песму.
Аха! – велим – ено јављају се!

ЉУБИЦА

(За се)

Баш се теби јављају!

ПЕТРА

Па, ђувегијо, оће ли бити скоро што год?

МАКСИМ

Тата вели: ако га само данас изаберу за кмета – сутра ћемо на
прошевину.

ПЕТРА

То већ готова посла.

МАКСИМ

Сутра на вече просим Љубицу!
(Прилази јој)

ЉУБИЦА

(Ошћиро)
Окани ме се!

МАКСИМ

(Смеши се са неким глупим изразом)
Што, болап, Љубице? Што си ти све љута кад год ти ја рекнем реч?

ЉУБИЦА

(Као горе)
Остави ме се!

МАКСИМ

Да сам гори од други; па ајд, ајд! Али, јок, море, славе ми! Још сам бољи! И имам пара; и ти ћеш, море, проживети код мене ка' бубрег у лоју!

ЉУБИЦА

Цаба ти!

МАКСИМ

Јес' чула, Љубице?

ЉУБИЦА

(Ћућии)

МАКСИМ

(Љућиићии)
Јес' чула! Немој – де ти, знаш, да се ја паљутим!

ЉУБИЦА

Чуда Боже!

МАКСИМ

(Заједљиво)

Мислиш не знам ја? А знам ја све! Ја знам куд ти ошибујеш;
али, рано моја, пема! Не да чича Стапојло, Бога ми! Он ти не
да па не да у Маринкову кућу, међ оне крвнике; а љутиш сад и
мене, па да ти и ја леђа окренем!

ПЕТРА

(Смеје се)

ЉУБИЦА

Па, ајд, окрени!

МАКСИМ

(Љуџиџиџо)

И оћу! Збогом, Петро! А ти,

(Љубици)

ти ћеш мене молити, али ће ти бити доцкан!

(Оде)

IV

Љубица и Петра.

ЉУБИЦА

Луд ли је, Боже!

ПЕТРА

(Смеје се)

Зар се ти, славе ти, љутиш на њега?

ЉУБИЦА

А љутим ...

(Трџне се и ухваџи за лево уво)

ПЕТРА

Шта ти је?

ЉУБИЦА

Ал' ми зазвони лево уво!

ПЕТРА

Ал' ми звони лево уво! Није добро!

ЉУБИЦА

Што?

ПЕТРА

Чућеш рђав глас!

ЉУБИЦА

(Уйлашено)

Рђав глас!?

ПЕТРА

Кад год ми лево уво зазвони, увек чујем рђав глас.

ЉУБИЦА

(Замшљено)

Шта ли ће то бити?

ПЕТРА

Немој се ти тако одма' карати! Чуда Боже! Па какав би теби ружап глас и мого доћи.

(Приђе јој)

Де ми се пасмеј мало!

ЉУБИЦА

(Смеши се)

ПЕТРА

Тако ви'ш! Рђав глас био па прош'о. Зар ти није Максим доп'о рђав глас?

ЉУБИЦА

И јесте.

(Гледа иза леве кулисе)

А гле! То је он!

ПЕТРА

Што ли је сам? Сматрио нас је. Нешто није највеселији.

ЉУБИЦА

(Узбуђено)

Шта ли је, Боже!

(Здравко долази с лева)

V

Здравко, Љубица, Петра

ЗДРАВКО

(Снуждено)

Помаже Бог!

ОБЕ

Бог ти добро дао!

ЗДРАВКО

Шта ви радите? Празнујете?

ПЕТРА

Па свечаник је. А где си ти до сад? Побелише очи погледајући.

ЗДРАВКО

(Уздане)

Ево ме!

ЉУБИЦА

(Уилашено)
Шта ти је?

ЗДРАВКО

(Мане руком)
Није ништа.

ПЕТРА

Како, ништа?

ЗДРАВКО

Ништа! ... А где је Кардо?

ПЕТРА

Бога ми не знам. Ја сам мислила да ће он с тобом доћи.

ЗДРАВКО

Нисам га ни видео од јутрос.
(Седне)
Што ви стојите?

ЉУБИЦА

(Нећресџано ѓа ѓледа љажљиво)
Шта ћемо? Седеле смо дуго.

ПЕТРА

Веће смо кад стојимо.

ЗДРАВКО

Седите.

ПЕТРА

А најпосле ...
(Обе седну)

ЉУБИЦА

Ама шта је теби?

- ЗДРАВКО
- Ништа.
- ЉУБИЦА
- (Сћирахујући)*
Ама то пије без ништа! Ниси ти тако никад био!
- ЗДРАВКО
- Где ли је Кардо? Је ли, Петро, је ли рек'о и он доћи?
- ПЕТРА
- Рек'о је.
- ЉУБИЦА
- (Брижно)*
Што ми не кажеш шта ти је? Видим, муке мучиш, па кажи и мени!
- ЗДРАВКО
- Оћеш да знаш?
- ЉУБИЦА
- Оћу!
- ЗДРАВКО
- Убијен сам! Памет ми је утучена! Не умем више ништа ни да мислим! И најмање дете паметније је од мене!
- ЉУБИЦА
- (У највећем сћираху)*
Казуј! Казуј, по Богу, шта је?!
- (Усћаје)*
- ЗДРАВКО
- (Усћање)*
Од нас ништа не може бити! Оцеви нам се позавађали, па крв и пож!
- ЉУБИЦА
- (Гледа за затрепаншено)*
Шта-а?!....

ЗДРАВКО

То је!

ПЕТРА

Позавађали се? А због чега?

ЗДРАВКО

Због кметовања, пусто им остало да Бог да!

ПЕТРА

(Ућлашено)

Па? ...

ЗДРАВКО

Па ништа! Мал' писам страд'о! Бабо дође кући ка' ала! Нај-пре ме запита: је л' истина; а кад му рек'о да јесте, мал' ме не удави! После ме стаде изгонити на поље; а најпосле узе пиштољ и рече ми: да ће ме убити, ако само на Љубицу и помислим!

ПЕТРА

(Као и зоре)

Па шта ћеш сад радити?

ЗДРАВКО

(Хваћа се за главу, скине каиу и баџи је; очајно)

Не знам! Где ми је Кардо – полудећу! ...

(Ода)

ПЕТРА

(Љубици)

Љубо!

ЉУБИЦА

(Ћући)

ПЕТРА

(Хваћа је за руку)

Љубо! Шта је јадна?

ЉУБИЦА

(Јој падне на раме и њочне њлакаји)

ПЕТРА

О, Бог с нама!

ЗДРАВКО

Али ништа да ми падне на памет! Ка' да сам луд, Боже 'прости! И ова ми земља пије више ка' што је била. Ка' да тумарам по некој качари! Глава ми бучи ка' да сам пијан, а пред очима ми све неки колупови!

VI

Милић и ѡређатињи.

МИЛИЋ

(Улази наљло)

Помаже Бог!

ЗДРАВКО

Где си, Кардо, брате?!

МИЛИЋ

Ево ме! Шта је?

(Смојри Љубицу)

Шта је Љубици?

ЗДРАВКО

Не питај. Страдали смо! Отац да ме сатре због ње! Посвађали се тамо ...

МИЛИЋ

Знам; био сам.

ЗДРАВКО

Шта да радим?

МИЛИЋ

Бога ми баш!

(Замисли се)

Незгода! Епо оста Љубичин отац с Андријом; већ се пријатељају!

ЉУБИЦА

(Дигне главу)

То неће никад бити! Ја се нећу назвати Максимова, па да би не знам шта било са мном!

МИЛИЋ

Па шта ћеш?

ЉУБИЦА

(Одлучно)

Ја нећу!

МИЛИЋ

Ал' кад мораш?

ЉУБИЦА

Не морам! Кад Бог не да лепа живота, онда ће бар дати смрти!
Лепо је воће подгајио мој тата; могу бирати!

МИЛИЋ

Шта мислиш ти?

ЉУБИЦА

Све мислим само не мислим никад да будем Максимова! Нека ме муче ка' и Јуду; нека ме секу на парам -- парче; - ја волим; и на то ћу пристати, само нећу да будем Максимова!

ЗДРАВКО

(Гледа је са заносом)

Тако је! Тако је! Таку те волим да видим! Сад си ми још милија! Нек дођу! Нек дођу!

(Прећи)

Нек те отму! Нека те испросе; али ти мораш бити моја! Дај ми руку, Љубице! Је ли вера?

ЉУБИЦА

(Одлучно)

Вера!

ЗДРАВКО

И бићеш моја!

МИЛИЋ

Тако!

ПЕТРА

Тако треба!

МИЛИЋ

А твој отац?

ЗДРАВКО

Он је мој отац! Оћу да му покажем да није он једини у свету! Ја сам његов син – и ја сам Ђидо!

МИЛИЋ

Тако ваља!

ЗДРАВКО

Само морамо тај пос'о ујдурисати. Ти си већ у томе мајстор.

МИЛИЋ

Гледај се посла!

ПЕТРА

Заклела би' се да је већ ујдурис'о како ће све урадити!

МИЛИЋ

(Милује Пејџру)

Јабуко моја! ...

(Здравку и Љубици)

Ви'те само како како ми је она писмена! Све ми прочита из очију ка' из књиге.

ПЕТРА

(Одбија му руку)

Иди, славе ти! Баш си ђаво! Све ти тако нешто дође у главу!

А шта би ти радио, кад би нама забранили?

МИЛИЋ

Шта би' радио? Што и други поштен свет – узео би' другу! А шта би ти онда радила?

ПЕТРА

(Гледа му у очи)

Ја ја би' те убила!

МИЛИЋ

(Смеје се)

И имала би право! ... Него ајдемо полако! Ја ћу већ смислити шта нам ваља радити.

СВИ

Ајдемо – те!

(Одлазе)

VII

МАКСИМ

*(Сам, пошито они оду, на једаред излеће на позорницу, поди-
бравајући с ноге на ногу).*

Опа! Ипа! Опа! Ипа! Опа! Ипа! ...

(Ситане)

Е, волим ти ово што сам јако чуо него да добијем још једну
њиву ка' што је паша "Смиљевача"! Тако ли је! Ту смо!
Љубица ће

(Показује на себе)

овом буразеру доћи на тал; а Здравко после нека гледа низ
нос! Ала ће ми бити неки ћев!

(Одвирује за онима ишћо су оишчили)

Путуј! ...

(Тргне се)

Ал' да видим да ли су измакли –

(Гледа за кулису)

јер, ђаво га знао, пешто ме почињу леђа опет сврбити! ...

Отишли далеко! Сад могу, вала, баш ка' прави ђувегија!

(Накриви кају, усћури се и љева)

Ој Љубо, Љубо, злаћана јабука!

У киту те китим, у недрима посим жалости моја, што ја писам
твоја,

Спреми ми се драга моја,

Седи код мене, седи код мене!

А - а! А - а!

Седи драга, душо моја,

Седи код мене!

Ој Јоко, Јоко, моје црно око!

У киту те китим у срцу те носим

итд.

(После љесме узвикује)

Ију!

(И оијрчи за њима)

(Завеса пада)

ЧИН IV

Селјачка соба као у другом и трећем чину.

I

Андрија и Максим.

АНДРИЈА

Видиш, синко! То није баш тако лако стећи и окућити. Ето ја! Шта сам само муке видео, док сам спечалио ово крова над главом! Кад би' ти прич'о, то би била читава житија, она, знаш, што се исписује у књиге!

(Гордо)

Али, 'вала милостивом Богу, ево ме данас па имам свега! Видео си: толике њиве и ливаде, па забран, па 'нолики волови и друга имовина. Па има се и готовине.

Да сам био луд, ја не би' толико стек'о, него сам био паметан и чуваран, а Бога ми, и радиш! Све је ово мој зној и моја мука! Ја!

МАКСИМ

(За све време пилџи у њеџа)

Јесте тата! Јеси, вала, и стек'о! Ја све велим, кад где год
изађем: што мој тата има, то нема ни у кога! Ето, и мени си
купио ципеле - штивлетне

(Гледа у њих)

па

АНДРИЈА

(Прекида џа)

Зар су само ципеле – штивлетне? Свега сам ја теби набавио,
нека се зна: да си газдински син. Не ћу да ми свака шуша
преко поса

(Превлачи љреко носа кажиирсџом десне руке),

пего кад те види, оћу нека пита: чиј си?!

МАКСИМ

И јесте, вала! И баш и питају, а ја све велим: моме је тати име
Андрија Милановић!

АНДРИЈА

Тако и треба! П' онда, знаш шта још?

МАКСИМ

(Радознало)

А шта, тата?

АНДРИЈА

(Гордо)

Јуче су ме изабрали за кмета главног!

(Подигне кажиирсџи десне руке у вис)

Упамти, главног! И то све људи, прваци! Ту је попа, уча, па
Станојло Кузмановић и други поштени домаћини! Ја и писам
'тео, ал' они кидисали: Андрија, брате, ти мораш да се при-
миш! И ја куд ћу, шта ћу – прими се! Их, да си вид'о само јуче
оно весеље народско, да си видео како ме чествују и часте!

(Мане руком)

И гледају ко мало воде на длану, море мани! То се не да ни опричати. А што то све чине? Чине за то, што виде и знају да сам човек ваљан и да сам стек'о! То упамти!

МАКСИМ

(Клима главом)

Добро тата.

АНДРИЈА

(Као њре)

Јер ето ви'ш, на пример, ја! Све сам ја тако везив'о лико за опуту! И што се тиче, ка' што видиш, стек'о сам, 'вала Богу, доста! Теби не треба да се мучиш и пролазиш мојим трагом, јок! Ти имаш свега што ти душа жели! Не треба ти да учиш намет у други' људи. Угледај се на твога оца. Да си само био јуче да видиш онај народ како ме гледа ка' мало воде на длану и како ме чествује – што сам стек'о! Што сам богат.

МАКСИМ

(Раздраган)

Их! Што ли писам био!

АНДРИЈА

И немој мислити да ја ово све течем не знам за кога! Јок! Ја ни на кога не мислим. Ја мислим само на тебе, и за тебе све ово радим. Ја да сам 'нако каки човек, ја би' све ово мог'о за час, 'вако па

(Пирне у длан)

слистити ка' ништа! Али ја мислим на тебе и о теби се бри-нем. Ти сад имаш само да уживаш!

МАКСИМ

Оћу, тата!

АНДРИЈА

За то сам те звао, сад иди!

(Максим ћође)

Стан-де! Још нешто да ти кажем!

МАКСИМ

(Засћане)

Шта, тата?

АНДРИЈА

Ти знаш да сам ти говорио: да је већ реда да те женим.

МАКСИМ

Јеси, тата.

АНДРИЈА

Јуче, пошто ме изабраше за кмета

(Удара јаче ѓласом и ћодићне кажићрстћ)

главног, на пошто смо, ка' људи, мало сели, да по неку попијемо, рекнем ја Станојлу: да би за тебе просио ону његову вижљу Љубицу, а он ми рече: кад год доћеш – добро дош'о! Знам те и знаш ме. Нек је са срећом! И ту се пољубимо и опријатељимо. И науман сам да вечерас идем на прошевину. За то ти кажем: да ми се паметно владаш и да се спремиш! Сад иди и кажи матери, нека дође 'вамо!

МАКСИМ

(Љуби ћа у руку)

Казаћу, тата!

(За се)

Благо мени! Каз'о сам ја да ће Љубица бити моја!

(Глућо се смеје и брзо одлази)

II АНДРИЈА

(Сам, гледа за њим)

Послушно дете! Ама ка' кремен, па то ти је! Оно, до душе ја сам и 'тео да таки буде, па сам га за то и воштио, док је био мањи а и сад по ка'што ... Па и јес тако. А шта ми је то: размазити дете па после целог века оће како он оће! Нема тога код Андрије! Он њега издевета, па после иде ка' сат! ...

(Ходе њо соби)

Хм! Баш ово би па једаред! Ја се писам над'о никад! Ал ето би! Видим пази ме свет, зорли ме пази! Да може у недрима би ме носио! И сви трче око мене и: "газда Андрија" и "Андро брате!" И "еј море кмете главни!" ...

(Засијане и мисли)

Баш да си ти најглавнији у свој општини, да си што 'но кажу: главетина!

(Мисли ојет)

Мора да је овај свет видео у мени нешто 'нако, што вреди, па ме је за то и изабр'о. А није ка' Маринка. Е, људи. Ја да сам па Маринковом месту, ја би' се убио! Ја не би живео ни часа! Оно је брука и покор! Још он виче: "луди Анадрија! Луди Андрија!" А луди Анадрија тун: па кмет, а паметни Маринко туп па ајд у буџак!

(Ходе)

И јесте био бесан пре, знам ја!

(Слеже раменима)

Тхе! Шта ћу му! Неће, море, данас народ силу; он оће да је све лепо с њим.

(Ходе)

Ја ћу, Бога ми, лепо! Пријатељ Станојлу додаћу онај преват, а, Бога ми, и ја ћу приватити мало сеоског испуста. И, после, имам и облигација песигурни! Ја ћу њи' лепо пренети па општину, а ја ћу од општине паре готове ... Оно није баш најпоштеније, али општина је мало јаче грбаче него ја, може више понети! ...

III

Марица и Андрија

АНДРИЈА

(Окрене се)

А! ти си Марице?

МАРИЦА

Ја! Што си ме звао?

АНДРИЈА

Оди овде седи! *(Седа)*

МАРИЦА

Имам посла, немам кад седети.

АНДРИЈА

Седи! Да ти нешто кажем.

МАРИЦА

(Седа)

Добро! Шта је?

АНДРИЈА

Ти знаш да сам ја кмет главни!

МАРИЦА

Знам, каз'о си ми већ сто пута.

АНДРИЈА

Добро! Немој ми пресецати реч. Еле, ја сам кмет главни! И сад, кад сам већ кмет главни, наумио сам да женим нашег Максима, знаш?

МАРИЦА

Добро!

АНДРИЈА

Ја! И паш'о сам му цуру од добре вамилије и 'нако, наочиту, а то је она Стапојлова. Стапојло је поштен човек и добар газда и шта оћеш.

МАРИЦА

Добро!

АНДРИЈА

И довече ћемо да идемо на прошевину.

МАРИЦА

Зар довече?

АНДРИЈА

Довече!

МАРИЦА

Па писмо спремни.

АНДРИЈА

За то сам те и звао. Спреси све лепо и нека буде готово до довече!

МАРИЦА

Што ми писи јавио раније?

АНДРИЈА

Синоћ сам преборавио да ти кажем. А јуче смо уговорили.

МАРИЦА

Онда ми ваља журити!

(Устџане)

АНДРИЈА

Жури, Бога ти! Сад ће доћи Петар и Јован. Чудим се што и' нема! ...

IV

Петар, Јован и пређашњи.

ПЕТАР и ЈОВАН

Помоз' Бог!

АНДРИЈА

Бог вам помог'о! Ми о курјаку, а курјак те на врата! Баш сам вас изглед'о!

ЈОВАН

Ето, и ми стигосмо!
(*Рукују се*)

АНДРИЈА

Деде, Марице, пошљи нам мало ракије. Нек донесе Максим. Се'те!
(*Марица оде*)

V

Без Марице.

ЈОВАН и ПЕТАР

(*Седну*)

АНДРИЈА

Па како на дому?

ПЕТАР

'Вала Богу!

АНДРИЈА

Леп дан данас!

ЈОВАН

Леп!

АНДРИЈА

Орпо за орбу!

ЈОВАН

Орпо! Не може боље бити! Бачено је, вала, зрно како се само може пожелети!

АНДРИЈА

'Вако је било опомлане, па све ка' божја воља!

ПЕТАР

Па како ми ти, кмете?

АНДРИЈА

Добро!

ПЕТАР

(Као шали се)

И ви'ш ти, молим те, чим постаде кмет, а он наједаред већ шаље пандура и вели: нека ми дође тај и тај!

АНДРИЈА

Ја како ти мислиш! Тако ћу и радити!

(Озбиљно)

Зар ти мислиш да може бити друкчије? Аја! Јок! Овај свет ваља мало научити реду! Нема ту врдаламе! Знам ја то, и мој је ђед био кмет.

ЈОВАН

(За се)

Нуто! Нуто! Не чудим се како се брзо потурчи, него како тако одма' научи чалму завијати.

АНДРИЈА

Ја сам видео још пре. Не може овај свет док му не привикнеш!
Ја знам то!

ПЕТАР

Та, оно, тако је! Али опет, немој ти тако одма'!

АНДРИЈА

Море батали! Немој ти мене учити! Глава је ово!

ЈОВАН

И после, Андрија, ти си нов човек у томе послу, па ...

АНДРИЈА

(Прекида ља)

Ко, је л' ја? ... Еј, мој баћо! Дођите ви сви код мене у школу!

ЈОВАН

(За се)

До јуче 'наки туљезгало; а гледај јако!

(Слеже раменима)

Сванта!

ПЕТАР

Ама чујеш ти, Андрија! Ти си заиста нов човек. Како ћеш кад власт дође? Знаш, око власти треба ...

АНДРИЈА

Ама знам ја! Знам ја то пре тебе, роде мој! И мој ђед је био кмет и то главни, ка' и ја!

ПЕТАР

Био је ђед, али писи ти; а ово се тебе тиче!

АНДРИЈА

Море, знам ја, знам ја све ка' и сам ћато! Нећу ја ту да слушам ни попа, ни учу, нигде никог!

(Усмијане)

ЈОВАН

Можеш, Андро, дато ти је!

ПЕТАР

Ја ти 'нако реко'!

АНДРИЈА

Или, зар мислите да ја могу трпити да мене Маринко зове: луди Андрија? А? Бре притужићу му, па да му очи искачу!

ПЕТАР

(Маше ѓлавом)

АНДРИЈА

Шта је?

ПЕТАР

Чујеш, Андро! Немој – де ти да дираш Маринка!

АНДРИЈА

Што?

ПЕТАР

Немој, тако! Биће боље за те!

АНДРИЈА

Шта велиш? Боље за ме? А шта он мени може?

ПЕТАР

Маринко је ружне парави; он је на добро баш добар ка' Божји дан, а, богме, на зло – нема горег намћора! ...

АНДРИЈА

Ништа он мени не може!

МАКСИМ

(Уноси ракију и даје Андрији, заћим излази)

ПЕТАР

Не мо'ш ни ти њему!

ЈОВАН

Баталите тај разговор!

(Андрији)

Де! Здрави ту ракију!

АНДРИЈА

Спаси Бог!

ЈОВАН

На спасеније!

АНДРИЈА

(Пије и ђружа Јовану)

ПЕТАР

Збиља, што си нас звао?

АНДРИЈА

Ја сам вас ка' човек позв'о у своје весеље. Рад сам за мог Максима да просим цуру.

ЈОВАН

Је л' од Станојла?

АНДРИЈА

Јесте, од Станојла!

ЈОВАН

Таку ми ракију пеци! Е, то ти волим! Није, Бога ми, него си окрен'о ту којешта бубати: те ја ћу 'вако, те ја ћу 'нако! Поради колико мо'ш, па кад сићеш после две године с тог места, а ти онет да живиш лено и у љубави са својим комшијама.

АНДРИЈА

Ама баш Маринко

ПЕТАР

Остави се ти Маринка!

АНДРИЈА

Е, лепо, овде ми се понео!
(Показује џеме)

ЈОВАН

Батали то! Него кад мислиш ти на прошевину?

АНДРИЈА

Вечерас.

ЈОВАН и ПЕТАР

Вечерас?

АНДРИЈА

Јест, у име Бога! Па сам позв'о вас двојицу ка' своје прве
комшије и пријатеље.

ЈОВАН и ПЕТАР

Вала ти!

АНДРИЈА

Ка' велим: Јован ће умети све то опривити.

ЈОВАН

А! ... то унем! Ја од свију ови' тешки' радова најволим ићи
тако на прошевину, на свадбу, на славу!
(Смеју се)

ПЕТАР

А шта најволиш од посни' јела?

ЈОВАН

Сланине.

ПЕТАР

А који окружни суд најволиш?

ЈОВАН

Чутуру!
(Смеју се)

АНДРИЈА

Е, јеси ђаво!

ЈОВАН

Знам, знам! Него шта би са тим окружним судом у твојој руци? Што држиш туђу меру пред собом?

АНДРИЈА

Аха! Ја! Спаси Бог!

ЈОВАН

Ето што ти је кмет! Нек се он само окмети, па после гледај да добијеш од њега залогај!

ПЕТАР

Онда кад је тако, Андро, да и ми идемо кући, па ћемо доћи пред вече.

АНДРИЈА

Само немојте доцити.

ЈОВАН

Да си звао на мобу, - веруј, али на прошевишу не би ти задоцнила ни ћорава Тијана!

(Смеју се)

АНДРИЈА

Добро, добро!

ЈОВАН

Али пајпре да се погодимо.

АНДРИЈА

За што?

ЈОВАН

Коју прију мени уступаш: да ли Стапојловицу или Богдановицу?

АНДРИЈА

Ено ти Богдановица.

ЈОВАН

Оно је тамо за тебе.

АНДРИЈА

Како?

ЈОВАН

Па, оматорио си.

АНДРИЈА

А ти си ми млађи? А овамо обелио сав.

ЈОВАН

Ко обелио? Море још сам ја млад и зелен!

(Смеју се)

ПЕТАР

Ајде, море!

ЈОВАН

(Пејру)

Стој!

(Андрији)

Коју ми рече од њи' двеју?

АНДРИЈА

(Опирећа рукама)

Цаба ти оба две!

ЈОВАН

(Клима ѓлавом у знак ѓврђења)

Тако мени и треба. Збогом!

(Рукује се)

АНДРИЈА

Збогом! Ајд и ја ћу с вама мало.

(Оду)

ПЕТАР

Збогом, Андро!

АНДРИЈА

Збогом пош'о, Перо!
(Одлазе)

VI

АНДРИЈА

(Сам, ода поодуже)

И баш га се боје, па то ти је! Не смеју против њега зуба обелити! Ала им је тај зад'о страву! ... Најпосле, право и има. И ја би' тако да могу! Ајд' да идем и ја, мало да се прођем!
(Одлази)

VII

МАКСИМ

(Сам улази и носи руво њреко руке ње га сѣуишѣа на сѣо)

Тако! Ту је сад све: и рубине, и 'черма, копоран и тозлуци! Све се цакли!

(Поређа сѣвари и љеда у њих)

Сјаји се ка' – прости Боже – јарко сунашце! ... Сад ћу лепо да узмем најин сапуи па ћу на бунар и трљаћу се по образу и сасућу две кове воде па се док се не убелим ка' Латинче! Јес', славе ми! И онда, чик, Љубице, пађи ми мане! ... А довече, тек само седнем поред тате и гледам, гледам лепо, а он броји дукате, а чича Петар кроз пенџер из пиштоља: ду! ду! ду!
(Одлази)

(Завеса пада)

ПРОМЕНА

*Станојлово воће. Вече. Из далека се чује песма девојачка,
двојнице и свирала.*

I

Андрија, Пејтар, а за њим: Максим.

АНДРИЈА

Богме у мог пријатеља добар казан! Ви'ш, молим те, како му је воће родило!

ПЕТАР

Баш добро! Неки дан кажем ја Јовану ...

ЈОВАН

Шта?

ПЕТАР

Ништа, за воће велим: добро је Станојлу родило!

ЈОВАН

Море, у њега све добро! Ко је срећан, пије само у једном!
Родила му храна, родило воће, теле се краве, прасе крмаче,
па, вала, и жене се у кући надмећу!

АНДРИЈА

(Смеје се)

Е, јес домишљан, патема га било!

ЈОВАН

А то ме лебом и рапи, што се сваком јаду о'час досети!

(Заилазе за леву кулису)

МАКСИМ

(Долази обучен у сјајно руво)

И сад, што је, ту је!

(Пљесне се рукама)

А ја још не могу да верујем да ћемо баш од све збиље испросити Љубицу! Све ми се некако чини ... тако ... 'пако ... А Милић?! Јој, јадап ли сам! ...

(Меће руку на срце)

Ето и не лупа јако; а данас, ја метнем 'вако руку, а оно тек: тун', луп', тун', луп'! Сад баш ништа!

АНДРИЈА

(Иза кулисе)

Максима!

МАКСИМ

Ој, тата!

АНДРИЈА

Ајде, шта радиш?

МАКСИМ

Ево ме, ево!

(Слеѓне раменима)

Бог с нама, али мени баш свеједно!

(Одлази. Чује се жагор иза леве кулисе)

II

ЗДРАВКО

(Сам, долази исц̄им̄ њуц̄ем и ж̄леда за њима, пренеражено)
 Дакле, одоше! Одоше да је просе! И то баш за Максима! О,
 Боже! Видиш ли! ...

(Засц̄ане и замисли се)

Па шта да чиним? Шта да радим? Како ћу? ... Их, Кардо! Што
 ме слага да од Бога пађеш!

(Изж̄леда)

Нема га! Нигде га нема!

(Ослушкује)

Јок! Ух Боже! Та где си Кардо?

(Оц̄еиц̄ ослушкује)

Чини ми се иде.

(Гледа)

Ах! Није! ... Није! ... Или – јесте! Јесте, он је! Кардо!

МИЛИЋ

(Иза кулисе прѣјатц̄им̄ ж̄ласом)

Ја сам! Пст!

(Улизи)

III

Милић и Здравко.

ЗДРАВКО

(Узбуђено)

Па где си?!

(Хвац̄а ж̄а за руку)

Их, брате! Ја реко' полудећу! Они одоше, сад баш одоше. А ја
 те чекам скоро сат! Где си раније? Како ћемо сад; шта сад да
 радимо?

МИЛИЋ

Чекни мало! ... Та пусти ми руку, што си ме толико стег'о!

(Замисли се)

Бога ми, сад је рђаво!

ЗДРАВКО

(Као пре)

Јесте! Сад је рђаво! А могло је бити без тога да си дош'о
рашије! И ја ти поручио, а ти баш ништа! А знаш да ми ово
треба свршити!

(Криши њрсије)

Па шта ћу сад? Куд ћу јако? Да идем да тражим најдубљи вир
да скачем у њега!

(Очајно)

О, Боже! ...

(Изван себе)

О, Боже, што си ме створио! О, мајко, што ме роди 'вако уде
среће!

(Чуја косе)

Их! ...

МИЛИЋ

(Хваја̄а га за руке)

Остави се! Чујеш, Кардо, немој бити луд!

ЗДРАВКО

(Ван себе)

Та већ сам полудио! Убиј ме! Убиј ме, живога ти Бога!

(Склони руке њред Милићем)

МИЛИЋ

Немој бити луд! Па још није доцкан! Све то још може и добро
бити!

ЗДРАВКО

(У нади)

Па дела, дела уреди!

МИЛИЋ

Чекај мало! Не даш ми да смислим како ћу!

ЗДРАВКО

Ето пећу те никако бунити! Идем чак ' вамо у воће! Чекаћу и падаћу се! Гледам у тебе ка' у Господа Бога! Помози ми сад, па тражи од мене шта оћеш! Све! Све ћу ти учинити! Да је преко света, отићи ћу, да је на небу, доватићу! Све ћу ти учинити! Молим те! Молим те, ка' што се само Бог моли.

МИЛИЋ

(Одлучно)

Добро!

ЗДРАВКО

Шта је!

МИЛИЋ

Чекај ти ту!

ЗДРАВКО

А ти?

МИЛИЋ

Ја идем њој!

(Нагло оде)

Песма с поља: "Ој девојко ђаволе".

IV

ЗДРАВКО

(Сам, хода немирно ђамо-амо)

И оде! Баш оде!

(Гледа за Милићем, радосно)

Епо га уђе у авлију! Да ли ће се моћи с њом састати? Да није доцкан? Ух! Даље несрећна мисли шта си ме напопастила! .. Сад је код вајата ... Сад је зове папоље ... Сад се разговара с њом!! О, Боже милостиви! О, дај ми, Боже, молим ти се!
(Крсти се)

Шта ли му она сад вели? Да ли ће поћи за њим? Да ли ћу је видети вечерас? ... Само да ми је да је смотрим, па што би она била Максимова, то нек опрости и Максим и Андрија и Стапојло, па вала и мој Маринко! Е, оћу да чекам! Оћу да чекам! Састаће се Кардо с њом па да је војска чува! Он неће доћи пре док се с њом не разговори ...

(Хода, ћути и изгледа)

Нема га! Нема га! Та чекаћу до зоре само да не буде доцкан! ... Ала ми лупа срце, ала ми јури крв! ... Ух! Ала сам се уморио! ... (Тргне се)

Иде неко! ... Ко ли ће бити?

(Изгледа)

Кардо!

V

Милић и Здравко.

МИЛИЋ

(Весело)

Вала Богу!

ЗДРАВКО

(Одахнувши, радосно)

Шта је?

МИЛИЋ

Доћи ће сад?!

ЗДРАВКО

Она?

МИЛИЋ

Опа!

ЗДРАВКО

А они?

МИЛИЋ

Ено и' седе!

ЗДРАВКО

Нису ништа почињали?

МИЛИЋ

Јок! Не иде то тако одма'!

ЗДРАВКО

Хуј!

(Мане руком)

Оладио сам се, скаменио! Кад сам те видио да идеш, а ја лепо обамре'! Море, не смем да питам! Знаш ти да бих се ја убио!

МИЛИЋ

Друго нешто мислим ја.

ЗДРАВКО

Шта?

МИЛИЋ

Ово ћемо свршити како – тако, и извешћемо је из куће; али куда ћемо с њом?

ЗДРАВКО

Мојој кући.

МИЛИЋ

Твојој кући?!

ЗДРАВКО

Јест, мојој кући!

МИЛИЋ

А твој отац?

ЗДРАВКО

(Збуњено)

Мој отац? ...

МИЛИЋ

(Забринуто)

Ово све и које како, али шта ћемо тамо!

ЗДРАВКО

(Одлучно)

Ја је водим у кућу па шта Бог да!

МИЛИЋ

Добро!

ЗДРАВКО

Па једаред прегрмити све!

МИЛИЋ

А ако је он врати?

ЗДРАВКО

(Забринуто)

Ја. На то писам ни мислио!

(Замисли се)

МИЛИЋ

(Мисли се)

Ха! Знам шта ћу!

ЗДРАВКО

Шта?

МИЛИЋ

(Вади из џепа пиштољ)

Чим ти њу уведеш у авлију, ја ћу опалити пиштољ!

ЗДРАВКО

Па?

МИЛИЋ

(Смеш се)

Па ништа више. Јављамо да је у Марикову кућу добегла девојка. Он је не може вратити.

ЗДРАВКО

Мислиш?

МИЛИЋ

Од како је гавран поцрнио тога није било, већ ако сад!

ЗДРАВКО

Врло добро! Неће ни он 'тети због света! ... А већ ја и он – носићемо се!

МИЛИЋ

Е, збринули смо и ту бригу. Само да дође Љубица.

(Изгледа)

А! Ево и ње!

VI

Љубица и њређашњи.

ЉУБИЦА

(Обучена са завежљајем у руци полако се њрикрада)

А, ту сте!

МИЛИЋ

(Тихо)

Ту смо!

ЗДРАВКО

Шта раде тамо?

ЉУБИЦА

Ништа, разговарају.

МИЛИЋ

Како си се искрала?

ЉУБИЦА

Полако. Изађем у авлију: нема никога! Ја полако дођем до воћа на онда преко плота ...

ЗДРАВКО

Е, да идемо!

ЉУБИЦА

А твој отац? ...

ЗДРАВКО

Не брини!

МИЛИЋ

Да идемо! Кардо, вас двоје напред, а ја ћу за вама.
(Здравко хваћа Љубицу за руку и одлазе; за њима Милић)
(Пауза)
(Чују се у даљини двојнице)

ГЛАС

(Иза кулисе леве)
 Љубице! Љубо!
(Јаче)
 Љубице! О! Љубице!
(Пауза. Чује се жагор)

СТАНОЈЛО

(Излази и гледа по воћу)
 Нема је! О! Љубице! О! Љубице!
(Ослушкује)
 Аја! ...

VII

Боџдан и Сијанојло.

БОГДАН

Еда је?

СТАНОЈЛО

Нема!

БОГДАН

Ја где ли ће то бити?

СТАНОЈЛО

Не знам!

(Виче)

О, Љубице! ...

(Жаџор све већи)

VIII

*Андрија, Пејџар, Јован, Максим, Боџдан, Сијанојло и кућна
челад.*

АНДРИЈА

Шта је то пријатељу?

СТАНОЈЛО

(Слеже раменима)

Не знам, пријатељу!

АНДРИЈА

Па где је девојка?

СТАНОЈЛО

(Као ѓоре)

Не знам, пријатељу!

АНДРИЈА

(Љућииио)

Па то ти нас звао на срамоту!

СТАНОЈЛО

Нисам, пријатељу!

АНДРИЈА

Па где је она јако?

СТАНОЈЛО

(Слеже раменима)

МАКСИМ

(Удара се руком по колену)

Ја знам где је!

СВИ

Где?

МАКСИМ

Она је одбегла!

СВИ

Одбегла?

МАКСИМ

Јест! За Здравка!

СТАНОЈЛО

(Изненађено)

За Здравка?

МАКСИМ

За Здравка!

СТАНОЈЛО

(Бесно)
Маринковог?

МАКСИМ

Јест, његовог!

СТАНОЈЛО

(Ван себе)

Ха! ...

(Богдану)

Трчи! Дај ми пушку! Понеси сикиру! Одма! Одма!

(Богдан оћрчи. – Бесно)

Да је убијем! Убићу и њега! Убићу и Маринка! Затрћу му целу кућу! Ух! – Еј! Шта би?! Дај! Дај одма'!

БОГДАН

(Ућрчи с пушком и двема сикирама)

СТАНОЈЛО

(Богдану)

Полази!

*(Одјуре нагло. Сви нагну за њима)**(Завеса пада)*

ЧИН V

У кући Маринковој. — Сеоска кујна, у дну позорнице вратића. Уз десну кулису огњишћие велико а високо за једну циџлу. На огњишћиу зори вайіра; око вайіре виде се лонци и карлице за млеко. Над огњишћием висе вериџе и о њима коџао с млеком. Уз десну кулису долаї, до долаїа на маленој клуїци две ведрице са водом, поклоїљене. Неколико малих иїроноџих сїоличница расїркано по целој кући а нарочийо код огњишћиа.

I

*Маринко, Павлија и Живана.
(Маринко седи а ове две сїоје)*

МАРИНКО

Дај ми воде, дијете!

ЖИВАНА

(Павлији)

Мајко! Припази-де, молим те, на млеко да баби додам воде.

ПАВЛИЈА

Добро, добро!
(Прилази и ѓледа коѿао)

ЖИВАНА

(Додаје воду Маринку и он ѿије. Живана осѿавља ку'о и враћа се оѿеѿ коѿилу)

МАРИНКО

Ђаво га знао шта је, али ми се зорли жеђа!
(Павлији)

Је л' био Сима овде?

ПАВЛИЈА

Јесте.

МАРИНКО

Јеси ли му помињала да нам да једног радица сутра?

ПАВЛИЈА

Помињала сам, али вели: неће моћи! Прекосутра, вели, поћи ће.

МАРИНКО

Е, сачувај, Боже, с овим светом! Кад му требаш окупи те ка' циганка: дај, дај! А кад теби после устреба – онда га витлај ... Има ми дужан нека три посленика. Па, јако може онај његов Игњат да иде да ради на надницу, а не може да дође да одужи. Не бих марио, ал' да ми је, за ове лепоте, да овршем да не би уватило мочарно време. Боље је свакад у амбару него на гумну! А је л' Здравко дош'о од плуга?

ПАВЛИЈА

Јесте!

МАРИНКО

А што је долазио?

ПАВЛИЈА

Дон'о гвожђе да мало покује.

МАРИНКО

А је л' јављано Ђоки?

ПАВЛИЈА

Јест.

МАРИНКО

Па?

ПАВЛИЈА

Рек'о је поћи.

МАРИНКО

А Ранку?

ПАВЛИЈА

И он ће поћи.

МАРИНКО

Деде, дијете, шта би с тим млеком?

ЖИВАНА

Сад ће, бабо.

МАРИНКО

Деде пожури па да се вечера, гладан сам!

ЖИВАНА

Ево сад!

(Скида коџао с вайџре и љрилази да узме карлице)

ПАВЛИЈА

(Додаје јој карлицу а две узима она)

Ајд, понеси ову, а ја ћу ове две, па да разлијемо часом.

(Обе одлазе)

II

МАРИНКО

(Сам, љуни лулу, меће жишику и одбија неколико димова, за љим извади лулу из усља)

Их! Баш ми је и овај дуван огорч'о!

(Трља десно око)

Не знам и ко га измисли!

(Зене)

Да оће ове доћи па да вечерамо; задрем'о сам; а сутра морам на гумно да видим шта ови раде: Како су садели сламе и да ли су плеву сабили у плевару. Много сам се забаталио око овог кметовања и не би било га! Па се посвађа' и са светом! Не знам који ми је ђаво, а сто пута сам се заклео да ћу сваком главу разбити ко ми о томе помене! Па, ето, опет ... А знао сам врло добро да ја овом народу више не би' ни мог'о по вољи кметовати! ...Али

(Мане руком)

Мани!

(Замисли се)

III

Павлија, Живана и Маринко.

ПАВЛИЈА

Остави котлић, па постави синију.

ЖИВАНА

Ево сад.

(Осљавља кољлић у ћошак, љошићо у њега насље један куљао воде. Заљим узима синију из долаља вади лебац и сланик и љолаже синију до ољњишиља. Тад из долаља вади дрвене кашике и љољрак; кашике меће на синију а у љољрак сиља јело)

ПАВЛИЈА

Е, ајде да се вечера.

МАРИНКО

(Седа за синију)
А где је Здравко?

ПАВЛИЈА

Не знам. Сад је био овде.

ЖИВАНА

(За се)
Јадни Голуб! Ал' ће од њега бити триста чуда!

МАРИНКО

Ама куда он то врља?

ПАВЛИЈА

Не знам; ако није отиш'о до Милића.

МАРИНКО

Ама шта он има једнако с њим?

ПАВЛИЈА

Не знам!

МАРИНКО

(Прекрсѝи се, сече лебац и срче из ѝоѝрака)
Ја боме! Не знам! Ама то ми њи'ово мутљање није баш никако по вољи. Све ми се чини да овај паш обилази око вижље онога пса!

(Показује од ѝриликe на Сѝанојлову кућу)

ПАВЛИЈА

Болап, што тако радиш!

(Срче)

МАРИНКО

Шта радим?

ПАВЛИЈА

Што вичеш толико на децу! Ако ти је онај матори крив - пека вас ђаво поси! Што су вам деца крива?

МАРИНКО

(Љуџишио)

Једну мање. Шта! Шта су ми деца крива? Нећу ја да чујем! Нек он само покуша да се шали са мном, па -- тешко њему! Јес' чула! Нећу Станојлово псето да видим у мојој авлији, а камо ли његово дете!

ЖИВАНА

(За се)

Јадни Голубе! А ти још отишо да је доведеш!

МАРИНКО

Па није само псето, него ни марвинче, ни кокош! Ништа, ништа ја нећу његово да видим! Нећу да чујем име његово! Не треба ми ни његов Бог, ни ...

(Тргне се)

Ђу'де!

*(Ослушкује)**(Чује се пјесма)*

Маглица се пољем повијала,

То не би била ни маглица сама,

Већ то била удовица Мара

(Затим се чује џуцањ џишићоља)

МАРИНКО

(Окреће се)

Шта то би? Шта је ово! Неко иде!

IV

Здравко, Љубица, Милић и пређашњи.

(Здравко води Љубицу за руку, за њима иде Милић)

ЖИВАНА

(У сипраку, за се)

Тешко њима!

ПАВЛИЈА

(Очајно лупи се у ѓруди, за се)

Шта?! Шта?!

ЗДРАВКО

(Оборио ѓлаву, држи Љубицу за руку и ћупи)

МАРИНКО

(Бесно скочи и прилази Здравку)

Шта је ово?

(Ноказује на Љубицу)

ЗДРАВКО

(Ћупи)

МАРИНКО

(Дрма ѓа)

Је л', море, шта је ово?

ЗДРАВКО

(Ћупи)

МАРИНКО

(Све бешиње)

Одговарај ми! Одговарај! Шта је ово? Шта ћеш с њом?

ЗДРАВКО

(Не дижући ѓлаве, молећи)

Бабо

МАРИНКО

(Пресеца га)

Умукни! Умукни! Да ниси писн'о јер ћу те удавити!

(Љубици показује враића, бесно)

Напоље!

ЉУБИЦА

О Боже!

(Трза руку од Здравка)

ЗДРАВКО

(Љубици)

Стој!

МАРИНКО

(Помамно)

Шта?! Ти велиш, ама, ти јој рече: стој?! Је л'?

ЗДРАВКО

(Молећи)

Али, бабо ...

МАРИНКО

(Као горе)

Ћут'! Ћут'! ... Ко јој рече: стој?! Јеси ти? А? Јеси ти?

ЗДРАВКО

(Преклињући)

Бабо! ... Бабо! ...

МАРИНКО

(Помамно)

Питам: Јеси ли ти?!

ЗДРАВКО

(Бори се са собом, најзад одлучно)

Јесам!

(Гледа га слободно у очи)

МАРИНКО

(Разрогаченим очима)
Шта?! Јеси! Ти?!

ЗДРАВКО

(Као џоре)
Јес, ја!

МАРИНКО

(Цикне)
Пиштољ! Пиштољ овамо!
(Пријирчи Павлији и докоја је за рамена)
Иди! Дај пиштољ да убијем пса!
(Гура је)
Брже! Брже!

ПАВЛИЈА

(Зајрејашћено одлази клецајући и враћа се са ишијољем.
Изван себе)
Ето!
(Поклаја рукама очи)

МАРИНКО

(Заишње ишијољ и најери га на Здравка)

ЖИВАНА

(Цикне и пријирчи Павлији па је обзрли. Милић оће да приђе
Маринку)

ЉУБИЦА

(Трже руку и оће да заклони Здравка)
Пуштај ме! Пуштај ме!

ЗДРАВКО

(Зајоведајући)

Да се ниси макла с места!

(Милићу)

Себи руке, Кардо!

(Маринку)

Па шта оћеш? Оћеш да убијеш? Па дела! Пуцај! Убиј! Имаш свега! Бесан си! Силан си! Можеш! У праву си! Убиј! На!

(Кида сајињач на жрудима)

Ево! Нећу маћи! Не бојим се смрти! Али, бабо, где немаш право – немаш! Убиј! Убиј, бабо!

МАРИНКО

(Гледа за зајрејашћено, рука којом је држао јинићољ поче да цейти)

ЗДРАВКО

Та пуцај једном! Шта чекаш? Шта оклеваш? И ја нећу да живим! Не треба ми живот, кад није живот! Пуцај! ... Или дај мени овамо да ти покажем да и ја могу себе убити!

(Пође му руци да узме јинићољ)

МАРИНКО

(За време говора Здравковог узвикне по неки јути, наједаред се ухвати руком за јрса, лице му се рагали, он јојури мимо њих, ојвори кућна вратица и ојали јинићољ)

СВИ

(Гледе зајрејашћени)

МАРИНКО

(Враћа се и баци јинићољ на јод; радосно)

Павлија! Павлија! Бабо!

(Рашири руке)

Овамо! Овамо оди!

(Гри Павлију и показује на Здравка)

Оди да те пољубим! Овамо! Погледај! Ене! Ви'ш! Ово је мој син; моја крв; моја кост! Ово је други ја! Ђидо! Јупак! Јакако! Родила си ми једно, али ваља! Прави ја! Сушти ја! И ја сам 'ваки био!

(Здравку)

Овамо, оди овамо сине, Ђидо мој! Оди љуби оца у руку и да си благословен!

ЗДРАВКО

(Пријрчи)

Је ли истина, бабо?!

(Љуби га у руку)

МАРИНКО

Истина, истина!

(Љубици)

Оди и ти 'вамо, оди! Оди, дете моје! Вредна си Ђиде мога!

ЉУБИЦА

(Прилази и љуби га у руку)

МАРИНКО

(У чело, љуби је)

Немој да се плашиш, дете моје! Нисам ја курјак! Деде јако љубите матер у руку.

(Здравко и Љубица прилазе Павлију и љубе је у руку, а она њих у образ и ошчире сузе)

МАРИНКО

Тако!

(Милићу)

А сад оди ти овамо! Оди! Оди! Да се лепо пољубимо! Ти си ме измудрио! Ти си ме научио: каквог Ђиду сина имам! Ја би' раставио 'ваку децу, али ми ти не даде! 'Вала ти, пријатељу! Имаш министерску памет, није вајде! Оди да се пољубимо!

МИЛИЋ

(Љуби ђа у руку)

МАРИНКО

(Љуби Милића у образ)

Е, жив и срећан био! И твоји ће сватови скоро! Ја сам ти стари сват. Ала ћу да се опијем!

(Као да се нечега сећи)

Аха! И сад ћу да се опијем! Живана! Живана!

ЖИВАНА

Чујем, бабо!

МАРИНКО

Дај, ћери, ракије! Али пуно!

(Милићу)

А ти пали из пиштоља! Нек чује сав свет, нек зна, па нек дође да пијемо!

ЖИВАНА

(Оде)

МАРИНКО

(Милићу)

Иди ти у собу; има барута колико оћеш!

МИЛИЋ

(Одлази)

(Чује се неки жаџор, најпре неразумљив а после све разговори- нији. Чују се речи)

“Лопове! Несрећо матора! Нема више по старински како ти оћеш!”

V

Сїаноло, Богдан, Андрија, Пеїар, Јован, Максим и још неколико чељади (Наоружаних неко: њушком, сикиром, врљиком, баїином, - уїадају у собу)

СТАНОЈЛО

(Љуїиїи)

А! ту си?

(Прилази Љубици)

МАРИНКО

(Сїане измеђ њега и Љубице)

Ту сам!

СТАНОЈЛО

Очепа ти! Ја с тобом овде немам ништа; ја ћу с тобом у суду рачуне свршити!

(Пође Љубици)

МАРИНКО

(Ваїа га за раме)

Ама где си ти?

СТАНОЈЛО

Не стај ми на пут, јер ...

(Поїегне њишїољ)

МАРИНКО

(Оїме му њишїољ; ошїро ѡказује руком на враїа)

Напоље!

СТАНОЈЛО

Ал' овде је моја ...

МАРИНКО

(Упада му у реч)

Шта је овде твоје? Ово је моја кућа! Напоље!

СТАНОЈЛО

Овде је моја кћи!

МАРИНКО

Опа више није твоја?! Сад је у мојој кући и моја је! На њу нико не сме руке метнути!

АНДРИЈА

(Гордо)

А власт!

МАРИНКО

Власт не пада никоме ноћу на кућу, клипане матори! И ти си кмет, а не знаш још ни то да никога не смеш папаст! *(Гледа га њезриво)*

СТАНОЈЛО

Али ти си лопов!

МАРИНКО

(Плане)

Ко је лопов?

СТАНОЈЛО

Опај који украде!

МАРИНКО

А шта сам ти укр'о?

СТАНОЈЛО

Укр'о си ми ћер!

МАРИНКО

Која и није твоја! Она не би сада више у твојој кући остала, него би морала ићи у туђу.

МИЛИЋ

(Илази са њишићољем)

СТАНОЈЛО

Лопове! Лопове!

МАРИНКО

(Смеје се)

СТАНОЈЛО

И ти се још смејеш?!

МАРИНКО

Ја шта би ти 'тео?

СТАНОЈЛО

Дете ми моје дај!

МАРИНКО

(Озбиљно)

Ђути, будало! Зар ти мислиш да бих је ја вратио? Зар ти мислиш да ћу ја претрпити ову срамоту да ми ти одводиш доведену девојку испод мога крова? Да имаш памети колико коњ, ти то не би тражио!

СТАНОЈЛО

Ал' ја ћу је отети!

МАРИНКО

(Плане)

Немој-де знаш, јер кад на мени зацепти кошуља – онда да имате крила сви – не помаже вам! Оћете да отмете? *(Узима од Милића њишићољ)*

Е, па отмите!

(Сви се њовлаче наџраг. Живана доноси ракију и даје Маринку)

МАРИНКО

Деца се оће. Ми се маторе будале посвађали око кметовања и не дамо им. Она се богме, и сама састадоше! Сад и' само Бог може раставити!

ПЕТАР

Тако је!

ЈОВАН

Тако је, браћо! Је л', Андрија? И шта ће ти сад девојка?

АНДРИЈА

И не треба ми! Ал' што он мене да зове: клипаном?

МАРИНКО

Па ја шта си него клипан? Толики човек, оматорио си ка' кљусе, па луд!

АНДРИЈА

(Важно)

Ја да сам луд не би' био кмет главни!

МАРИНКО

То твојој лудињи баш ништа не смета! Да си паметап, ти не би ни долазио вечерас од Станојлове куће овамо! Него чујте! Ако ћете лепо и поштено, а ви седите, јер од нашег посла нема ништа!

АНДРИЈА

Нећу! Нећу! Немам посла ни с тобом, ни са Станојлом! И нећу с вама речи проговорити! И 'вала Богу кад се писмо опријатељили! Ајде, сине! Има још девојака!

(Оде нагло)

МАКСИМ

Има, вала, тата. Док је у тебе пара, мо'ш ми опростити и варошку!

(Гледа презриво у Љубицу, али кад му Милић покаже писаницу он сипрашљиво излети на поље вичући)

А јој!

МАРИНКО

(Станојлу)

И ти се с њим 'тео опријатељити? Готово за бољег пријатеља и писи!

(Смеје се)

СТАНОЈЛО

(Пребацујући)

Од тебе није поштено!

МАРИНКО

То ти мени мо'ш казати у твојој кући, кад ти дођем на мир, а овде ја заповедам! Седи! Седи. Петре! Седи, Јоване!

(Пружа Милићу њишипољ)

На-де јави!

(Милић изађе. Чује се њуцањ. Јован и Пејар седају)

ЈОВАН

(Крсти се)

Да видим и ово чудо! Овај Маринко чини шта оће!

МАРИНКО

(Пије)

На – де, Живана, послужи ону двојицу!

ЖИВАНА

(Служи Јовану и Пејџу)

СТАНОЈЛО

Ја идем. Ајде, Богдане!

МАРИНКО

Ајде, ајде, па ћемо се сутра помирити! Спреси добру вечеру!

ЈОВАН

Реда је и ми да идемо, Петре.

ПЕТАР

Можемо.

МАРИНКО

Јест кад би' ја дао! Они нек иду! И пије у реду да овде буду
вечерас!

СТАНОЈЛО

Лаку ноћ!

МАРИНКО

Лаку ноћ! Да си био паметан не би сагињ'о главе!

СТАНОЈЛО

И ти да си био паметан ...

МАРИНКО

*(Прекида ља)*Сад што је – ту је! Мало ћемо се постидети пред светом, али
ћемо опет бити доби пријатељи!*(Исџраћа их)*

ПОСЛЕДЊА ПОЈАВА

Сељаци, сељанке, комишије

(Улазе)

МАРИНКО

(Живани)

Дигни – де, дијете, ту сипију!

(Живана диже синију; сељаци прилазе и здраве се. Љубица их љуби у руку)

ПРВИ СЕЉАК

Чудим се ја што је пушка учестала, а оно гле!

ДРУГИ СЕЉАК

Е, пека је са срећом!

ТРЕЋИ СЕЉАК

Сретох Андрију, једнако чита; а онај његов ћалов врља. Једнако га виче, а он се одзива: “Е, сад тата! Ево ме тата!”

(Смеј)

МАРИНКО

Седите, браћо! Ово је моје весеље!

(Сељаци разговарају и пију)

Деде, Павлија! Деде, маторка! Не знаш како је добра!

ЈОВАН

Добра, цурица, ова Павлија!

ПАВЛИЈА

Јест, 'нака иста ка' што си и ти момче!

МАРИНКО

О, брате! Ала ово би на једаред! А видим ја да се мени вечерас нешто жеђа. А кад год ми се жеђа ја морам да се опијем! Дијете! Дај допеси!

(Павлији)

Дела и ти, снашице, потрчи!

ПАВЛИЈА

(Смеје се)

А! вредна сам ја!

ЈОВАН

Ка' доњи жрвањ!

МАРИНКО

Кажу: нема јако делија и јунака ка' пре! Има, брате, има! Ево мога Ћиде! А видите ли оног.

(Показује на Милића)

Оно је дипломант; има министерску памет! Јес, славе ми! Одите овамо. Сви! И ти, Ћидо мој, и ти, баба, и ти моја бегуница, и ти, дипломанте; сви сви овамо!

(Прилазе му и зрле се)

МАРИНКО

Деде ми једну али босанску!

Певају

Ко ти купи срма јелек?

Алај бела,

Султијани ћилим вези бела.

Алај! бању, кању, ој!

Кињу, кити лој,

И ју јој, ђердан мој
Благо њој!

Купило ми младо момче
Алај бела! ...

*Кад коло оде на поље чују се пушке.
(Пауза)*

(Завеса пада)

КРАЈ

29. III. 1891. Београд

Преписао Ј. П. Божовић

ПОГОВОР

Комад с певањем – најуспешнији драмски жанр у српском позоришту

Обично се истиче како су доминантне теме дела српских драматичара припадале историјској прошлости и да су управо те драме имале највеће сценске успехе. Али, најчешће, најпопуларнији историјски комади били су пропраћени музиком, која је знатно доприносила њиховој атрактивности. Милаш Грол (1876-1952), један од најзначајнијих позоришних посленика током прве половине XX века, драматург и управник Народног позоришта у Београду, критичар и писац значајних огледа о позоришној уметности и портрета више београдских глумаца са почетка прошлог столећа, с правом је констатовао:

“Глумци-певачи и комади с певањем заузимају значајно место у историји београдског позоришта и нашег позоришта уопште. Иако се и глумци-певачи и комади с певањем на први поглед издвајају као посебан род, у историји нашег позоришта они су саставни део једне неразлучне

целине. У првим данима нашега позоришта било је мало комада у којима се није чула песма. Она је уметана где год је то било могуће, да олакша публици сваривање романтичних тирада и да јој употпуни 'штимуинг' сентименталне арије, које су оне садржавале у патетичном ритму драме исто колико у тим уметничким уметцима. Под утицајем истих закона под којима се развијала у читавој Европи мелодрама, у широким слојевима публике у другој половини XIX века, развијало се и позориште у младој и наивној публици нашој до краја тога века."¹

...Певање у позоришним комадима у нашем позоришту јавља се најпре у драмама историјске тематике и у функцији је појачавања њихових драмских ефеката, да би највеће уделе, па и успехе, достигло у популарним комадима из народног живота....

Од комада с певањем највећи успех имао је *Ђидо* Јанка Веселиповића и Драгомира Брзакa, с музиком Даворина Јенка, која се сврстава међу најбоље његове партитуре. По броју извођења *Ђидо* нема премца на репертоару Народног позоришта у Београду кад је реч о делима српских писаца.

Ђидо је Јанко Веселиновић почео да пише 1891. под утицајем Миловапа Ђ. Глишића, који га је највероватније подстицао за такав подухват. У послу му се убрзо придружује Драгомир Брзак, који се огледао на позорници највећма пишући комаде према туђим замислима. У таквој функцији треба посматрати и његово коауторство са Јанком Веселиновићем приликом стварања *Ђидо*.

1 Милан Грол, *Из позоришта предратне Србије*, Београд, 1952, 245.

На првом извођењу *Ђидо* пије наишао на повољан пријем, што данас може изгледати невероватно. Међутим, ове прве неповољне оцене критике нису, срећом, утицале на гледаоце, који су показали велико занимање за *Ђидо*. Зато је тај комад после премијере која је одржана 7. IV 1892. приказан још 13 пута до краја исте године, а до краја сезоне – укупно 16 пута! Тек наредне, 1893, дакле више од годину дана после првог извођења појавиће се једна исцрпна критика, у којој, поред осталог, читамо:

“Оно што писца одликује као приповедача, одликује га и као драматика. Добро цртање карактера, познавање домаћих односа у наших сељака, начин говора, све је то у *Ђиди*, али нема онога, што увек треба да је у доброј приповеци или драми, нема радње. Јанко је огледало, које прима све утиске споља, али их несрећено даје. Он их не студира дубље. Код њега нема целине и заплета. Чини нам се, да то долази од брзине у његовом раду, због лаког схватања свога рада, у коме се огледа велики таленат...”²

Данас је тешко доконати шта је критичаре нагнало да неповољно пишу о првом извођењу *Ђидо*...

...Постоје сведочанства да је Јанко Веселиновић присуствовао пробама *Ђидо* и давао савете како да се интерпретирају песме. О томе пише Бранислав Нушић:

“Јанко није *Ђиди* дао само реч, већ и песму. Он је сваки дан долазио Даворину Јенку, и певао му – а умео је лепо певати – а Јенко му песму стављао у поте. И мало му то било, већ је сваки боговетни дан ишао на вежбе хора те помагао Јенку, јер Јенко, и поред добре воље, није умео у

2 Чед. А. Костић, *Новине на београдској позорници*, “Босанска вила”, V, 163II, br. 21, 15. XI 1893, стр. 21.

поте убележити оне подвике и усклике у рефренима мачванских песама, пити лично научити хор томе. Тако је хор више уз Јанка научио песме у *Ђиди*. Па ипак, Јанко није смео да пусти хор на премијери без свога присуства, бојећи се да му његова мила мачванска песма не посрпе. Он се облачио у своје сеоско одело, умешао се у хор у првоне чину, па прелу, и певао с хором, а затим, по првом чину, скидао сеоско одело, и појављивао се у ложи стриचेвој као аутор. Тако је чинио на премијери и на неколико реприза затим.

Зато је песма из *Ђида* онако успела и преплавила Београд; зато је Јанков *Ђидо* стао непоколебљиво на београдску сцену и постао најомиљенији комад тадашњег репертоара. Песма из *Ђиде* заразила је београдске севдалије, заглушила је београдске кафане и пронела се из места у место, из града у град, из села у село.³

Као што се зна, успех код публике на премијери није изостао, а тако је било и приликом бројних реприза. Ако, вероватно, није био задовољан мишљењима критичара, Јанко Веселиновић морао је бити више него задовољан тапгијемама које је добијао на благајни Народног позоришта у Београду.

У Српском народном позоришту у Новом Саду *Ђидо* је код публике, такође, постигао велики успех, али и уз повољне критике. После премијере 1894. у Великој Кикинди, приказан је 5. II 1895. у Новом Саду, да би, до 1913, доживео укупно 70 извођења, уврстивши се међу највише приказиване комаде у раздобљу до Првог светског рата.

3 Б. Нушић, *Јанков "Ђидо"*, "Политика", XXVI, 1929, бр. 7537, стр. 6.

Нема сумње да је *Ђидо* надживео своје писце, јер се приказује на многим нашим позоришним сценама, тако рећи све до наших дана. Поред Софије, *Ђидо* је приказан и у Прагу. *Ђидо* су изводили наши логораши у Нежидеру, за време Првог светског рата, изводило га је и војничко позориште на Солунском фронту. Током Првог светског рата извођен је и у појединим француским градовима, затим у заробљеничким позориштима у Аустрији и Немачкој, као и у Сједињеним Америчким Државама на сцени тамошњег Српског народног позоришта.

У међуратном периоду *Ђидо* се приказивао редовно, готово сваке сезоне у Народном позоришту, што убедљиво говори да је и даље имао захвалне гледаоце. Приказан је педесетак пута, што га сврстава међу чешће извођена дела. Народна позориште у Београду приказало је *Ђидо* приликом свог првог гостовања у Загребу (1924), и то са музиком Стапислава Бишичког. Поред тога треба истаћи да је *Ђидо* на репертоару и других позоришних кућа, а приказују га и позоришни аматери.

За време окупације у Београду је *Ђидо* један од првих комада којим се обавља позоришни живот. Године 1941. најпре га у Београду изводи Уметничко позориште на калемегданској Летњој позорници, а потом и Народна позориште, које обновом *Ђидо* обележава стогодишњицу од прве позоришне представе у главном граду.

У раздобљу после Другог светског рата *Ђидо* се ређе изводи. Требало је да прође близу четврт века па да се, 1968. појави на репертоару Савременог позоришта, и то на сцени на Црвеном крсту, у режији Миње Дедића. Та представа доживеће 98 извођења, што, опет, говори да је *Ђидо* и тада имао своју публику. Тај успех не представља из-

ненађење: као што је *Ђидо*, заједно са бројним осталим комадима с певањем, имао повољан пријем код публике још приликом првог извођења првенствено захваљујући томе што су се у гледалишту углавном налазили људи претежно пореклом са села, па им је било и пријатно и заимљиво да гледају и изазивају сећања на властити негдашњи живот, та појава није престала ни у захукталом велеграду, који је асимиловао и још то чини – бројне придошлице са села. Ако се при том истакне да је и сам ниво извођења, готово увек завидне висине, обезбедио пун уметнички доживљај – сто одгонетке успеха комада с певањем на нашој позоришној сцени током више од једног столећа.

(*Ђидо* – слика из сеоског живота у пет чинова с певањем, штампана је на основу преписа Јеврема Божовића из 1891. и чува се у Рукописном одељењу Архива Народног позоришта у Београду).

Рашко В. Јовановић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2

821.163.41.09-2

ВЕСЕЛИНОВИЋ, Јанко

Ђидо : слика из сеоског живота у пет чинова с певањем / написали [Јанко] Веселиновић и [Драгомир] Брзак. – Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 2004 (Петроварадин : Алфаграф). – 174 стр. : слике аутора ; 15 см. – (Библиотека Драмска баштина ; коло 11, књ. 1)

Тираж 300. – Стр. 169–174: Поговор / Рашко В. Јовановић.

ISBN 86-80629-28-6

1. Брзак, Драгомир

а) Веселиновић, Јанко (1862–1905) – “Ђидо”

б) Брзак, Драгомир (1852–1904) – “Ђидо”

COBISS.SR-ID 118439692



Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ЈЕДНАЕСТО КОЛО

Књига 1

БИДО

Јанко Веселиновић и Драгомир Брзак

Књига 2

ПОТЕРА

Јанко Веселиновић и Илија Станојевић

Књига 3

ЗОНА ЗАМФИРОВА

Сима Бунић

по приповеци Стевана Сремца

Књига 4

ВЕЧИТИ МЛАДОЖЕЊА

Александар Илић

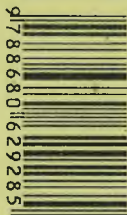
по роману Јаше Игњатовића

Књига 5

НА ЛЕЂИМА ЈЕЖА

Миодраг и Светолик Никачевић

по роману “Српска трилогија” Стевана Јаковљевића



917886801629285